

Fugleleiken Råde – åpningen av utsiktstårnet i 2012.
Foto: DNT Vansjø

Kommunedelplan for fysisk aktivitet i Råde kommune *Idrett og friluftsliv 2017-2029*

Langsiktig del og handlingsprogram 2017-2021

Innholdsfortegnelse

.....	1
1.0 Innledning	4
1.1 Bakgrunn for planen	4
1.2 Formålet med planen	4
1.3 Organisering av planprosessen i kommunen	4
1.4 Forholdet til kommuneplanen og andre delplaner	4
1.5 Planprosess	6
1.6 Planperioden	6
1.7 Definisjoner og klargjøring av begreper	6
1.7.1 Idrett	7
1.7.2 Idrettsanlegg	7
1.7.3 Fysisk aktivitet	7
1.7.4 Friluftsliv	7
1.7.5 Friluftsområder og friområder	7
2.0 Registrering av aktivitet, anlegg og områder	8
2.1 Lag og foreninger	8
2.1.1 Antall medlemmer i idrettslag –og friluftsansjoner	8
2.1.2 Andre organisasjoner	10
2.1.3 Egenorganisert aktivitet	11
2.1.4 Anleggsregister	11
3.0 Drift og vedlikehold	11
4.0 Resultatvurdering av forrige plan. Perioden 2012 - 2016	12
4.1 Gjennomførte prosjekter i perioden	12
4.2 Ikke gjennomførte prosjekter i perioden	12
5.0 Nasjonale, regionale og kommunale mål og prinsipper	13
5.1 Nasjonale mål	13
5.1.1 Statlig idrettspolitikk	13
5.1.2 Statlig friluftslivspolitikk	13
5.1.3 Statlig helsepolitikk	14
5.1.4 Folkehelse	14
5.2 Nasjonale føringer	14
5.3 Regionale føringer	14
5.4 Kommunale føringer	15
5.6 Kultursektoren	15
5.7 Aktiviteter i nærmiljøet	15
5.8 Grupper med spesielle behov	16
5.9 Samordning av tiltak for idrett og friluftsliv	16
6.0 Virkemidler	16
6.1 Anlegg som gir støy	16
6.2 Planlegging	16
6.3 Sikring av arealer	17
6.4 Juridiske virkemidler	17
6.5 Økonomiske virkemidler	17
7.0 Spillemidler	17
7.1 Generelt om spillemidler	18
7.2 Naturforvaltningsmidler	18
8.0 Aktivitetsdelen. Vurdering av behov for aktivitet og anlegg	18
8.1 Fysisk aktivitet. Generelle utviklingstrekk	18
8.2 Fokus på aldersgrupper	19
8.2.1 Barn og unge	19
8.2.2 Ungdom	19

8.2.3 Eldre	20
9. Anlegg for fysisk aktivitet	21
10. Friluftsdelen 2017-2029	21
10.1 Generelt.....	21
10.2 Viktige turleder	22
10.3 Turkart/turguider.....	23
10.4 Planarbeid og sikring av friluftsområder	25
11.0 Vurdering av anleggs- og arealbehov.....	26
11.1 Innspill fra lag og foreninger og aktualisering april 2016.....	26
12.0 Prioritert handlingsprogram for anlegg og områder for idrett og friluftsliv	27
2013-2016	27
12.1 Ordinære anlegg	27
12.2 Friluftsanlegg	27
12.3 Nærmiljøanlegg	27
12.3.1 Handlingsprogram 2017– 2021.....	27
12.3.2 Prioritert handlingsprogram for utbygging og tilrettelegging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv 2017 – 2020	29
VEDLEGG.....	322
1 - Demografiske data.....	322
1.1 Den generelle befolkningsutviklingen.....	323
1.2 Befolkningsutviklingen i ulike aldersgrupper	334
1.2.1 Barn og ungdom	33
2.0 FRILUFTSOMRÅDER I RÅDE	344
3.0 Oversikt over kommunens anlegg.....	355
4.0 Områdetyper friluftsliv	377

1.0 Innledning.

1.1 Bakgrunn for planen

Bakgrunnen for utarbeidelse av kommunedelplaner for idrett og friluftsliv ligger i et pålegg fra Kulturdepartementet (rundskriv nr. v-7/93) om at kommunene skal utarbeide kommunedelplaner for idrett og friluftsliv og at fylkeskommunene skal følge opp denne planlegginga med en samordnende fylkesdelplan for idrett og friluftsliv på fylkesnivå.

Det vises også til revidert utgave av 2014 av veileder for Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet V-0798 fra Kulturdepartementet. Der punkt 2.2.7 lyder som følger: *Det er et vilkår for å kunne søke om spillemidler at anlegget er del av en vedtatt kommunal plan som omfatter idrett og fysisk aktivitet*

Kommunale/ fylkeskommunale delplaner for anlegg og områder for idrett og friluftsliv skal være et styringsverktøy ved tildeling av kommunale/ fylkeskommunale tilskudd og spillemidler.

1.2 Formålet med planen.

Målet med planarbeidet er at kommunen i samarbeid med ulike brukergrupper skal få en oversikt over behovene for anlegg og områder for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Det er disse behovene for framtidig utbygging som skal prioriteres og danne grunnlaget for bevilgninger og arealplanlegging de kommende år. I tillegg er formålet med planen at den skal motivere til et samarbeid om utarbeidelse av en mer helhetlig politikk for fysisk aktivitet i kommunen.

Kommunedelplanen for fysisk aktivitet i Råde skal bidra til å:

- Gjennomføre en plan- og målstyrt utbygging av anlegg og tilrettelegging av områder for fysisk aktivitet.
- Koordinere virksomheter innen idrett og friluftsliv.
- Sikre arealer for lek, friluftsliv og idrettsaktiviteter og samordne behovene for disse.
- Følge opp konsekvenser for arealer og anlegg ut fra rikspolitiske retningslinjer for barn og unge.
- At universell utforming blir ivaretatt med hensyn til utbygging av anlegg og tilrettelegging av områder for fysisk aktivitet.
- Bedre mulighetene for finansiering av utbygging.
- Utvikle gode opplegg for drift og vedlikehold.
- Avklare kommunens og organisasjonenes oppgaver, ansvar og økonomiske forpliktelser ved utbygging og drift av anlegg og områder for fysisk aktivitet.
- Informere planens lesere om idretts- og aktivitetstilbud.

1.3 Organisering av planprosessen i kommunen.

Arbeidet med revisjon av kommunedelplanen ble tatt opp igjen i november 2015 og ble behandlet i Kommunestyret sak 035/15 den 25.11.15. Arbeids-/ styringsgruppa har bestått av kulturkonsulent Lene Utne, fagsjef kultur og fritid Nina Sørbye, økonomisjef Pål Wenberg, kommuneplanlegger Daniel Hesby Mathé, rådgiver Gaute Walberg, folkehelsekoordinator Bente Rostad Hansen og leder for idrettsrådet Asbjørn Haugdal.

Planarbeidet er bekjentgjort i samsvar med bestemmelsene i Plan- og bygningsloven og annonser i lokalpressen. Den har også vært lagt ut på kommunens hjemmeside.

1.4 Forholdet til kommuneplanen og andre delplaner.

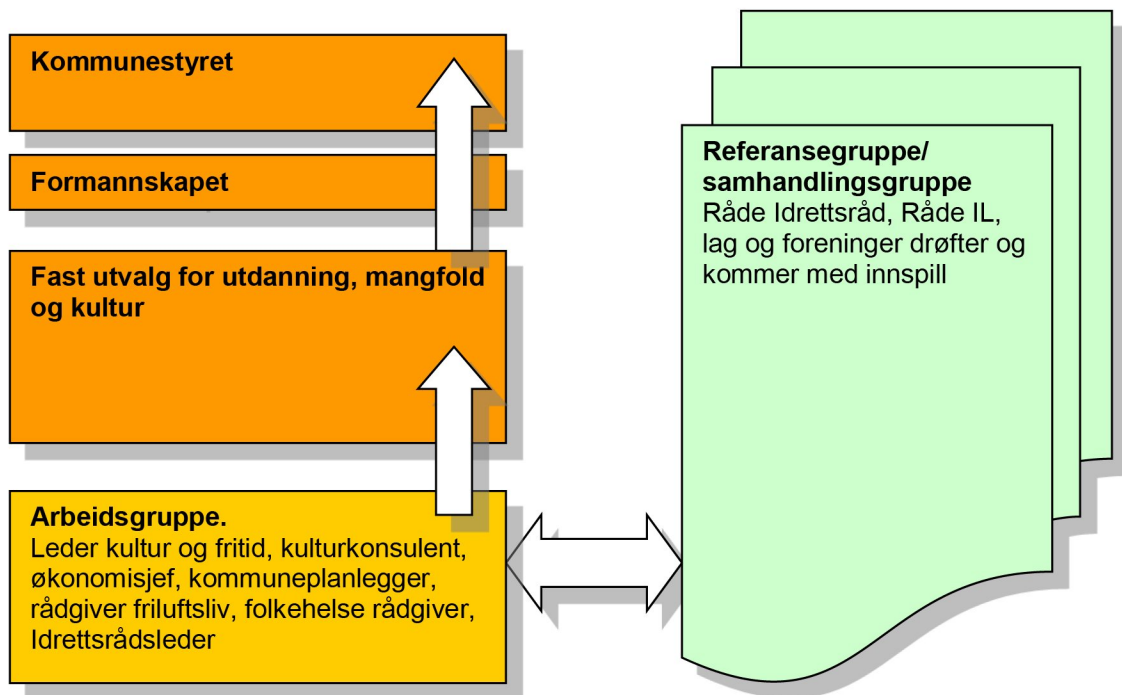
Ved utarbeidelse av planen har hovedkilden vært Veileder fra Kulturdepartementet: "Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (V-0798 B), revidert utgave 2014". Det er ingen formelle krav til utforming av planen, slik at kommunen kan velge metode for utarbeidelse som passer dens struktur.

Prosessen og plan skal følge kommunens planstrategi og plan- og bygningslovens bestemmelser. Forslag til disposisjon i veilederen er ikke fulgt opp helt konkret, men tidligere mal er i hovedsak lagt til grunn og relevant innhold og minstekrav til planens innhold er ivaretatt.

Det er også lagt vekt på:

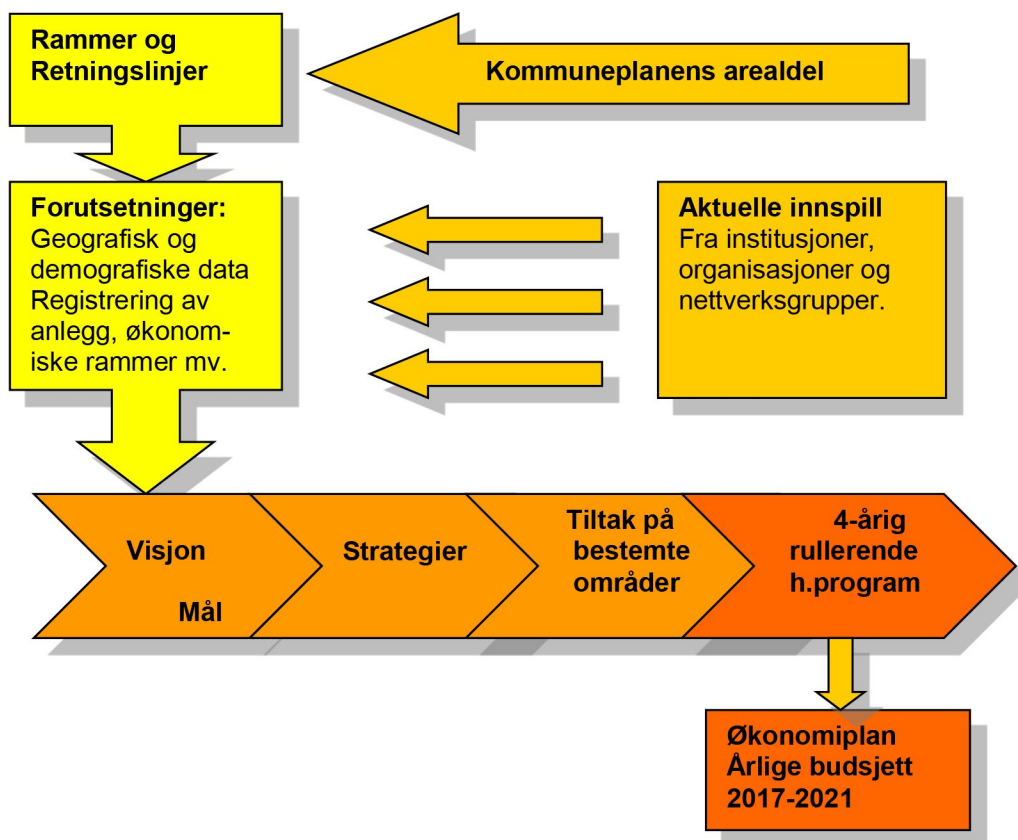
- Lokalisering av anlegg og områder til friluftsmål på kommuneplanens arealdel
- Innspill til økonomiplanen og langtidsbudsjettet når det gjelder kommunal andel til prioriterte søknader om spillemidler

Kommunedelplanen for idrett og friluftsliv bygger i hovedsak på Boligbyggeprogrammet for 2009-2020 og forutsetninger i kommuneplanen for 2011-2022. Annet bakrunnsmateriale er kommunens "Kommuneplan for idrett og friluftsliv 2013-2021 med handlingsprogram for 2015-2016", samt "Høringsutkast til planprogram – hovedrullering av kommuneplan for idrett og fysisk aktivitet 2016-2020"

1.5 Planprosess

Kommunedelplanens langsiktige del for 2017-2029 med fireårig rullerende handlingsprogram for perioden 2017- 2021.

Skjema viser **planprosessen** for kommunedelplanen for fysisk aktivitet i Råde. Den viktigste delen av planarbeidet ligger i gjennomføringen av de forskjellige tiltak som knyttes opp mot økonomiplanen med rullerende handlingsprogram og årlige budsjett.

For kommunedelplanen for fysisk aktivitet hefter også forutsetninger som knytter seg til de årlige søknader om spillemidler som etter vedtak i kommunestyret sendes fylkeskommunen innen 15. januar det påfølgende år.

Østfold Fylkeskommune utarbeider i 2016 felles retningslinjer og søknadsfrist for spillemidler, som skal gjelde for alle kommunene i Østfold fra 2017. Frist for innsendelse av spillemiddelsøknaden til kommunen er 1. oktober.

1.6 Planperioden

Kommunedelplanen for anlegg og områder for friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet har en kortsiktig og en langsiktig del:

- Den kortsiktige delen- handlingsprogrammet, har et tidsperspektiv på 4-år. Den rulleres hvert år. Innholdet skal vise prioritert liste over anlegg med kostnader, anleggsstart og finansiering. Den delen skal knyttes opp mot kommunens handlingsprogram med økonomiplan for samme 4-års perioden og det årlige budsjett.
- Den langsiktige delen har et tidsperspektiv på 12 år og omtaler den overordnede målsetting og utvikling. For Råde er denne tidsperioden fra 2017-2029. Denne delen skal inneholde en beskrivelse av det langsiktige behov med uprioritert liste over anlegg og områder. Revideringen skal skje i en syklus på 4 år og helst samtidig med revideringen av kommuneplanen.

1.7 Definisjoner og klargjøring av begreper

Vi har hentet begrepsavklaringer fra Kulturdepartementets "Veileder for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (V0798 B), revidert utgave 2014.

1.7.1 Idrett

Med idrett forstås aktivitet i form av konkurranse eller trening i den organiserte idretten.

1.7.2 Idrettsanlegg

Kulturdepartementet opererer med følgende klassifisering av tre hovedkategorier av idrettsanlegg:

Nærmiljøanlegg er anlegg eller områder tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsaklig beliggende i tilknytning til bo- og/ eller oppholdsområder. Områdene skal være fritt allment tilgjengelige og beregnet for egenorganisert fysisk aktivitet, primært for barn og ungdom, men også for lokalbefolkningen for øvrig. Nærmiljøanlegg skal ikke dekke behovet for anlegg til organisert idrettslig aktivitet eller ordinær konkurranseidrett. Nærmiljøanlegg kan lokaliseres i tilknytning til et skoleanlegg/ og eller idrettsanlegg. Ved samlokalisering med idrettsanlegg gjelder at anlegget skal være for egenorganisert fysisk aktivitet. Der ikke annet er bestemt, kan det søkes om tilskudd til ordinære anlegg, inkludert rehabilitering, på inntil 1/3 av godkjent kostnad.

Ordinære anlegg er de tilskuddsberettigede som framgår av «Forskrifter og bestemmelser om stønad av spillemidlene til anlegg for idrett og friluftsliv». I hovedsak er de ordinære stønadsberettigede anleggstypene nært knyttet til konkurranse- og treningsvirksomhet. De tekniske krav til mål og utforming av anleggene tar utgangspunkt i konkurransereglene til det enkelte særforbund. Under ordinære anlegg hører også nå rehabilitering, ombyggingsanlegg, helsesports- og friluftsanlegg. Der ikke annet er bestemt, kan det søkes om tilskudd til ordinære anlegg, inkludert rehabilitering, på inntil 1/3 av godkjent kostnad.

Nasjonale anlegg er idrettsanlegg som tilfredstiller tekniske og funksjonelle standardkrav for avvikling av relevante internasjonale mesterskap og konkurranser.

Fylkesanlegg: Et fylkesomfattende idrettsanlegg for en særidrett. Forøvrig et anlegg med en standard som gjør det mulig å arrangere norsk mesterskap.

Regionale anlegg: Idrettsanlegg som er lokalisert og dimensjonert slik at det kan fungere som et idrettsanlegg for 2- eller flere kommuner. Forutsetningene for dette er at vertskommunen engasjerer seg økonomisk.

1.7.3 Fysisk aktivitet

Med fysisk aktivitet forstås (i henhold til St. meld 41) egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder lek.

I planen benytter vi fysisk aktivitet som en fellesbetegnelse for både idrett og friluftsliv.

1.7.4 Friluftsliv

Klima- og miljøverndepartementet definerer friluftsliv som opphold og fysiske aktiviteter i friluft, i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelser. Kulturdepartementet har valgt å la friluftsliv inngå i begrepet fysisk aktivitet.

1.7.5 Friluftsområder og friområder

Friluftsområder og friområder blir ofte brukt som fellesbetegnelser på grønne områder som er tilgjengelig for allmennhetens fri ferdsel.

Friluftsområder er store, oftest uregulerte områder som i hovedsak er i privat eie - og som omfattes av allemannsretten. Områdene benyttes til turliv, jakt, fiske, trim og aktiv trening. I kommuneplansammenheng er områdene vist som Landbruks-, Natur- og Friluftsområde (LNF-område). I reguleringssammenheng kan friluftsområder avsettes til Spesialområde friluftsliv (jfr. pbl §25, nr. 6).

Sikra friluftsområder er tilrettelagte områder for allmenn bruk. De er sikra ved offentlig erverv, servitutt (bruksrett) eller langsiktig leieavtale.

Friområder dekker avgrensede områder med spesiell tilrettelegging og opparbeiding for allmennhetens uhindrede rekreasjon og opphold. Områdene er vanligvis ervervet, opparbeidet og vedlikeholdt av kommunen, og kan være parkanlegg, turveier, lysløyper, lekeplasser, nærmiljøanlegg og badeplasser. Inngrepsfrie naturområder i nærmiljøet, f.eks koller, sletter og bakker kan også defineres som friområder. I kommuneplanens arealdel er friområder oftest vist som byggeområde på kartet, da det betraktes som en del av dette formål. I reguleringssammenheng er friområder en egen kategori (jfr. pbl § 25, nr. 4).

2.0 Registrering av aktivitet, anlegg og områder.

Registrering og undersøkelser av dagens aktivitetssituasjon skal danne grunnlag for målformuleringer, utarbeidelse av strategier for kommunens engasjement på aktivitetssiden og for vurderinger av anleggsbehovet i kommunen.

Aktiviteten i kommunen registreres av hvert enkelt lag og samordnes av Idrettsrådet. Relevante opplysninger om lagene kan være:

- Medlemskap deles inn i aldersgrupper.
- Kjønnfordeling
- Hvilke aktivitetsformer/ idrettsgrener som drives.
- Hvilke aktiviteter de enkelte grupper ønsker
- Hvorfor den enkelte slutter å trene/ konkurrere i idrettslaget

2.1 Lag og foreninger.

Idrettslagene i Råde kommune hadde 1515 medlemmer pr. 15.08.16. Dette viser at det er lav økning i medlemsmassen, da det ved forrige planperiode var registrert 1512 medlemmer (pr. 30.12.08)

2.1.1 Antall medlemmer i idrettslag –og friluftsforsamlinger.

Råde Idrettsråd		Medlemstall					2015
		Kvinner					
		0-5	6-12	13-19	20-25	26-	Sum
	Råde Idrettsråd (6/6)	65	129	190	59	190	678
	Råde BMX Klubb*	3	5	5	0	18	31
	Råde IL	55	92	118	37	66	368
	Råde Jeger og Fiskerforening*	0	2	6	15	25	48
	Råde og Onsøy Rideklubb*	1	16	62	19	56	154
	Råde Pistollag*	0	1	1	0	2	4
	Saltnes Sportsklubb	6	15	4	2	46	73
	Råde Idrettsråd (6/6)	65	129	190	59	190	678

Råde Idrettsråd		Medlemstall					2015
		Menn					
		0-5	6-12	13-19	20-25	26-	Sum
	Råde Idrettsråd (6/6)	60	275	148	60	339	1204
	Råde BMX Klubb*	1	32	16	3	19	71
	Råde IL	46	166	113	49	156	530
	Råde Jeger og Fiskerforening*	1	9	11	17	296	334
	Råde og Onsøy Rideklubb*	0	2	5	2	16	25
	Råde Pistollag*	0	0	0	6	72	78

	Saltnes Sportsklubb	13	75	13	0	65	166
Råde Idrettsråd (6/6)		60	275	148	60	339	1204

Aktive medlemmer 2015		Kvinner					
		0-5	6-12	13-19	20-25	26-	Sum
Råde Idrettsråd (14/15)		4	181	195	72	128	625
	Råde BMX Klubb (Sykkel)	3	5	5	0	0	13
	Råde IL (Bandy)	0	0	0	0	3	3
	Råde IL (Fotball)	0	43	63	2	7	115
	Råde IL (Gang- og turmarsj)	0	0	0	0	19	19
	Råde IL (Håndball)	0	98	24	29	10	161
	Råde IL (Ski)	0	0	0	0	0	0
	Råde IL (Skøyter)	0	0	0	0	0	0
	Råde IL (Tennis)	0	0	0	0	0	0
	Råde IL (Volleyball)	0	0	0	0	0	0
	Råde Jeger og Fiskerforening (Skyting)	0	2	6	15	25	48
	Råde og Onsøy Rideklubb (Ridning)	1	28	101	40	73	243
	Råde Pistollag (Skyting)	0	1	1	0	2	4
	Saltnes Sportsklubb (Fotball)	0	6	0	0	3	9
	Saltnes Sportsklubb (Håndball)	0	0	0	0	0	0
	Saltnes Sportsklubb (Sykkel)	0	0	1	0	9	10
Råde Idrettsråd (14/15)		4	181	195	72	128	625

Aktive medlemmer 2015		Menn					
		0-5	6-12	13-19	20-25	26-	Sum
Råde Idrettsråd (14/15)		1	223	162	35	250	993
	Råde BMX Klubb (Sykkel)	1	32	16	3	0	52
	Råde IL (Bandy)	0	0	0	1	19	20
	Råde IL (Fotball)	0	110	128	22	66	326
	Råde IL (Gang- og turmarsj)	0	0	0	0	8	8
	Råde IL (Håndball)	0	7	0	0	2	9
	Råde IL (Ski)	0	0	0	0	1	1
	Råde IL (Skøyter)	0	0	0	0	2	2
	Råde IL (Tennis)	0	1	0	0	16	17
	Råde IL (Volleyball)	0	0	0	0	1	1
	Råde Jeger og Fiskerforening (Skyting)	1	9	11	17	296	334
	Råde og Onsøy Rideklubb (Ridning)	0	4	6	3	15	28
	Råde Pistollag (Skyting)	0	0	0	6	72	78
	Saltnes Sportsklubb (Fotball)	0	66	0	0	20	86
	Saltnes Sportsklubb (Håndball)	0	0	0	0	0	0

	Saltnes Sportsklubb (Sykkel)	0	3	11	0	17	31
Råde Idrettsråd (14/15)		1	223	162	35	250	993

Aktive medlemmer 2015		Kvinner	Menn	Sum
		Sum	Sum	
Råde Idrettsråd (14/15)		580	671	1618
	Råde BMX Klubb (Sykkel)	13	52	65
	Råde IL (Bandy)	3	20	23
	Råde IL (Fotball)	115	326	441
	Råde IL (Gang- og turmarsj)	19	8	27
	Råde IL (Håndball)	161	9	170
	Råde IL (Ski)	0	1	1
	Råde IL (Skøyter)	0	2	2
	Råde IL (Tennis)	0	17	17
	Råde IL (Volleyball)	0	1	1
	Råde Jeger og Fiskerforening (Skyting)	48	334	382
	Råde og Onsøy Rideklubb (Ridning)	243	28	271
	Råde Pistollag (Skyting)	4	78	82
	Saltnes Sportsklubb (Fotball)	9	86	95
	Saltnes Sportsklubb (Håndball)	0	0	0
	Saltnes Sportsklubb (Sykkel)	10	31	41
Råde Idrettsråd (14/15)		580	671	1618

Foto: Råde IL

Foto: RORK

Det framgår av tabellen at Råde har noe lavere andel aktive kvinner av den samlede registrerte medlemsmassen. Ridning og håndball er aktivitetene med størst antall kvinnelige medlemmer, mens for menn, er det fotballen som dominerer.

2.1.2 Andre organisasjoner.

En annen organisasjon med lange tradisjoner er skytterbevegelsen. Andre frivillige organisasjoner som har idrett og/eller friluftsliv som en del av sitt arbeidsområde er speiderbevegelsen, bondeungdomslag, bygdeungdomslag og 4H.

2.1.3 Egenorganisert aktivitet

Vel halvparten av den voksne norske befolkningen utøver en eller annen form for regelmessig fysisk aktivitet. En stor del av aktiviteten foregår egenorganisert i regi av familie, venner eller alene. De senere år har tilslutningen til private helse- og treningssenter øket sterkt. Disse er ofte velutstyrte, har tilgjengelig fagpersonell, tiltrekkende lokaler, mao kommersiell drift.

Råde kommune har også slikt tilbud men det blir ikke tatt opp her i denne planen. Vi mener at fokus må settes på nærmiljøanlegg som f.eks Ellingstranda og Tusenårsplassen, samt balløkker/aktivitetsflater i tilknytning til boområder. Denne typen anlegg vil være med å styrke oppvekstkåra og folkehelsa i kommunen.

2.1.4 Anleggsregister

Alle Råde kommunes anlegg er registrert i KKD's nasjonale anleggsregister; www.idrettsanlegg.no

Kommunen har i dag 95 registrerte anlegg. Anleggsregisteret vedlikeholdes og oppdateres 1 gang pr. år. En må videre i større grad basere fremtidens anleggsutbygging på rehabilitering, standardheving og utvikling av eksisterende anlegg framfor utbygging av nye. En slik dreining vil ikke medføre nye utgifter til drift av anleggene. Mange av kommunens eksisterende anlegg har i dag et stort behov for vedlikehold. Det vil derfor i framtida bli lagt stor vekt på behovsanalyser og realistiske økonomiske driftsplaner for nye anlegg, dette gjelder både kommunale og foreningseide anlegg.

3.0 Drift og vedlikehold

Forvaltning, drift og vedlikehold av anlegg og områder for idrett og friluftsliv er fordelt mellom private og offentlige instanser.

For lag- og foreninger er det å drifte et anlegg meget ressurskrevende, både hva gjelder økonomi og personell. Mye av arbeidet utføres på dugnad og frivillig basis. Kommunen yter et begrenset tilskudd til lag og foreninger med drifts- og medlemsstøtte.

Når det gjelder drift av egne kommunale anlegg, er det ytterst viktig at det settes av midler til drift og vedlikehold på budsjettene. Spillemiddelordningen fordrer at anleggene vedlikeholdes, og ved kommunale anlegg forplikter kommunen seg til dette. Dersom anleggene ikke vedlikeholdes, kan det gå ut over brukernes sikkerhet og spillemidlene kan trekkes tilbake.

Som eksempel kan vi nevne at budsjetterte driftskostnader for Flerbrukshallen (ansvarsområde 162200) var på kr 648.917,- for 2016.

Kommunal driftsstøtte

Kommunen deler årlig ut drifts- og medlemsstøtte til lag og foreninger som driver diverse aktivitet deriblant for barn og unge. Det gis en grunnstøtte, og det gis støtte etter antall aktive medlemmer. Det er utarbeidet eget regelverk og søknadsskjema for dette. Den årlige støtten annonseres og lagene tilskrives hvert år.

Drift og vedlikehold av kommunale og private anlegg

Kommunen står for drift og vedlikehold av de kommunale idrettsanleggene innenfor rammen av årlige budsjetter; i noen grad er det avtaler med lag og foreninger om medvirkning i drift og vedlikehold. Lag og foreninger står selv for vedlikehold av private anlegg. Kommunen yter i noen grad tilskudd til drift av ikke-kommunale anlegg som drives av lag og foreninger i form av kulturmidler. Organisasjoner som bruker de kommunale anleggene må i noen grad regne med å utføre noe tilrettelegging selv. Det kan være merking av baner, mindre vedlikeholdsarbeider og dugnad ved større opprustingsarbeider. Det bør utarbeides regler og ansvarsforholdene for dette må tydeliggjøres for alle kommunale anlegg. Organisasjonseide anlegg kan ikke uten videre regne med kommunalt vedlikehold.

Buldrestenen på Tusenårsplassen ble rehabilitert våren 2016. Den ble vasket og påført ny maling.

4.0 Resultatvurdering av forrige plan. Perioden 2012 - 2016

Planen har vært et nyttig verktøy for best mulig å kunne styre planlegging for idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv i kommunen vår.

Planen har gitt en god oversikt over behovene på anleggssiden, og på denne måten dannet grunnlag for nødvendige økonomiske og areal-messige prioriteringer i disse årene. På denne måten har man unngått at prioriteringer blir foretatt på bakgrunn av kortsiktige behov og press fra særinteresser.

Prioritert handlingsprogram for perioden 2012-2016 har vært avgjørende for en planmessig utbygging med hensyn til planlegging, finansiering og gjennomføring av utbyggingen.

4.1 Gjennomførte prosjekter i perioden.

Råde BMX – nytt interkommunalt BMX-anlegg i Idrettsparken
Kunstgressbanen Råde IL - Idrettsparken
O-kart Hænestangen
Nytt kunstgress, fotballanlegg Spetalen Skole
Kyststi Saltholmen – tilgjengelighet for folk med funksjonsnedsettelse

4.2 Ikke gjennomførte prosjekter i perioden.

Tursti Missingmyr-Isebakke Tjern-Engenv – vurderes i perioden
Nærmiljøanlegg Missingen (Eplehagen) - står i planen, midler avsatt, vurderes i perioden
Nærmiljøanlegg Karlshus skole – ikke avsatt midler i handlingsplanen
Nytt klubbhus Jerndalen Skytepark
Jerndalen skytepark, Trap 2, skeet, sporting og klubbhus – ikke lenger aktuelt
RORK – Nytt ridehus – vurderes i perioden
Idrettshall Saltnes – påbegynt 2016, ikke ferdigstilt
Treningshall innebandy og håndball – vurderes i perioden
Skateboardanlegg Spetalen skole – gammelt anlegg fjernet, nytt settes opp ifb ny skole/hall/utomhusplan
Oppgradering av tennisbanen – vurderes i perioden
Ball og skøytebane Stensrød vel – vurderes i perioden
Nærmiljøanlegg Strømnesåsen – vurderes i perioden
Lysløype Råde Idrettspark – vurderes i perioden

RÅDE BMX Arena – ferdigstilt sommeren 2016.

5.0 Nasjonale, regionale og kommunale mål og prinsipper.

5.1 Nasjonale mål

Statlige retningslinjer/mål.

Mål og rammer for den nasjonale politikken blir formidlet gjennom stortingsmeldinger, rikspolitiske retningslinjer, rundskriv, bestemmelser for tilskuddsordninger m.m.

- St. melding nr. 26 (2011-2012)— Den norske idrettsmodellen.
- Kulturdep.: «Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet — 2014 (V-0732 B, årlige oppdateringer).
- Kulturdep.: Veileder; Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet —2014 (V- 0798 B)
- St. melding nr. 39 (2006 — 2007) Frivillighet for alle.
- St. melding nr. 34 (2012 — 2013) Folkehelsemeldingen.
- St. melding nr. 19 (2014 — 2015) Folkehelsemeldingen, mestring og muligheter.
- St. Melding nr. 18 (2015 – 2016) Friluftsliv. Natur som kilde til helse og trivsel.

5.1.1 Statlig idrettspolitik.

Idrett er en viktig del av livet til mange nordmenn. Deltagelse i idrett og fysisk aktivitet er en kilde til glede, overskudd og mestring. Idrett handler også om sosiale fellesskap, om gode oppvekstvilkår og god helse. Det overordnende målet for statlig idrettspolitik er:

"Staten har som mål å legge til rette ,for at flest mulig skal kunne utover idrett og fysisk aktivitet."

I Stortingsmelding 26 (2011 —2012), Den norske idrettsmodellen slås det fast at noen grupper fremstår som mer sentrale for det statlige engasjementet på idrettsområdet. Disse målgruppene er barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år), personer med nedsatt funksjonsevne og inaktive.

1 statlige føringer til kommunene stilles bl. a krav om tilrettelegging for barn/unge i den kommunale planleggingsprosessen i arbeidet med fysisk aktivitet og i arbeidet med å sikre tilstrekkelig oppholds- og lekeområder. Formålet med statlige føringer når det gjelder barn/unge er bl.a:

- Synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.
- Gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i sin løpende planlegging og byggesaksbehandling.
- Gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn/interesser.
- Trygge lokalsamfunn/bomiljøer og god trafiksikkerhet.

Gjennom rammefordeling av spillemidler til fylkeskommunene, søker departementet å legge til rette for at det skal være tilnærmet lik tilgang på anlegg for befolkningen, uavhengig av bosted. Lite omfang av søknader innebærer imidlertid at en forholdsmessig mindre del av midlene tas ut i Østfold. Hvilke anleggstyper som bygges vil i første rekke være et resultat av lokale og regionale behov for prioriteringer. Målet med anleggsutbygging er å gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet.

5.1.2 Statlig friluftslivspolitik

Det er et nasjonalt politisk mål at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig. Målsettingen med Klima- og miljødepartementets Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv fra august 2013 er at enda flere skal utøve friluftsliv jevnlig. Videre angir strategien at barn, unge, personer som er lite fysisk aktive, personer med innvandrerbakgrunn og personer med nedsatt funksjonsevne skal ha hovedprioritet i statens arbeid med friluftsliv.

Strategien viser også til føringene i idrettsmeldingen om at anlegg for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet i kommunene, *herunder friluftsliv*, skal være førsteprioritet for den statlige idrettspolitikken de nærmeste årene.

Allemannsretten, retten til fri ferdsel, opphold og aktivitet i utmark, utgjør fundamentet for våre friluftstradisjoner. Det er derfor viktig å verne om allemannsretten. Områder av verdi for friluftslivet må sikres, slik at det fremmer miljøvennlig ferdsel, opphold, høsting og at naturgrunnlaget blir tatt vare på. Det må legges til rette for at folk, deriblant barn/unge har gode muligheter til å delta i ulike former for friluftsliv, utvikle fri lek og utfoldelse i friluftslivet.

Naturopplevelser er et karaktertrekk som klart skiller friluftsliv fra andre fritidsaktiviteter. Opplevelser er en subjektiv verdi som er vanskelig å måle og kvantifisere, men som er en viktig dimensjon i livet og bidrar til økt livskvalitet. Barn og unge skal gis mulighet til å utvikle ferdigheter i friluftsliv. Ved bosteder, skoler og barnehager skal det også tilrettelegges for god tilgang til trygg ferdsel, lek og annen aktivitet i en variert og sammenhengende grønnstruktur med gode samband til omkringliggende naturområder. Det skal legges vekt på å bevare grønnstruktur, friluftsområder generelt, kulturmiljøer samt rekreasjonsområder med minst mulig støy og luftforurensning. Sykkel som transportform skal tillegges vekt der det ligger til rette for det, samt at hensynet til gående og bevegelseshemmede skal vektlegges i planleggingen. Ny stortingsmelding (st.meld 18 Friluftsliv) er vedtatt 2016.

5.1.3 Statlig helsepolitikk

Idrettens nytteverdi er fra statens side særlig knyttet til helseperspektivet. Den positive effekten som fysisk aktivitet har for det forebyggende helsearbeidet, bidrar til berettigelsen for statlig støtte. Stortingsmelding 34 (2012 — 2013), Folkehelsemeldingen representerer nasjonale myndigheters oppfølging av føringene i folkehelseloven og er en samlet strategi for å utvikle en bærekraftig folkehelsepolitikk. Utgangspunktet for folkehelsepolitikken er at helse ikke bare innebærer fravær av sykdom, men også inkluderer overskudd, trivsel og velvære. Helse er noe vi kan ha mer eller mindre av, det er ikke slik at vi enten er friske eller syke. Faktorer som virker direkte eller indirekte på folks helse kan grupperes i livsstil, sosiale og økonomiske levekår og miljøfaktorer.

5.1.4 Folkehelse

Folkehelseloven med Meld.st 34(2012-2013) folkehelsemeldingen «God helse felles ansvar og meld.st 19 (2014-2015) folkehelsemeldingen «Mestring og muligheter»
Legger vekt på å legge til rette for en god helsetilstand i befolkningen, gjennom tiltak som stimulerer til fysisk aktivitet og reduserer stillesitting.

5.2 Nasjonale føringer

De sterkeste nasjonale føringene når det gjelder planlegging finnes i rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planlegging. Disse retningslinjene er hjemlet i plan og bygningsloven (§ 3- 5). Retningslinjene stiller flere krav til den kommunale planleggings-prosessen. Kommunen skal blant annet vurdere konsekvenser for barn og unge i plan- og byggesaksbehandlingen. Målet er også å få til miljømessige gode løsninger, trygge lokalsamfunn og bomiljø, god trafiksikkerhet og effektiv trafikkavvikling.

5.3 Regionale føringer

Fylkesplan — Østfold mot 2050.

Østfold fylkeskommune: Regional plan Fysisk aktivitet 2011 — 2014.

Østfold fylkeskommune: Regional plan Folkehelsen 2012 —2015/2024.

Alle hovedinnsatsområdene i fylkesplanen gir føringer for temaet fysisk aktivitet, men det er særlig vektlegging på tema levekår, friluftsliv og folkehelse.

Fylkesdelplanene, jf. "Regionalplan Fysisk aktivitet 2011 — 2014" setter spesielt fokus på viktigheten av fysisk aktivitet i et helse- og trivselsaspekt for alle aldersgrupper. Visjon: Fysisk aktivitet og naturopplevelse for alle, noe som også innebærer fokus på god universell utforming. Tilrettelegging for økt fysisk aktivitet for alle er definert i planen som et prioritert oppfølgingsområde i den vedtatte fylkesplanen. Friluftslivet blir sterkt fremhevet i regionalplanen; det står bl.a. at tiden er inne for et krafttak i folkehelsearbeidet med fokus på friluftsliv.

Planens hovedmål for friluftsliv er utarbeidet i samsvar med statlige styringssignaler og lyder: «Alle i Østfold skal ha mulighet til friluftsliv som en helsebringende, trivselsfremmende og miljøvennlig aktivitet, i nærmiljøet og i naturen ellers».

I folkehelsearbeidet skal friluftsliv ha en sentral plass i utvikling av Østfold. Friluftsliv skal være et viktig tema i samfunnsdebatten og på den politiske dagsorden. I planen blir det pekt på at det nære og dagligdage friluftslivet er av stor betydning. Kulturminner, kulturlandskap, samt både land og

vannområder knyttes til utøvelse av friluftsliv i praksis.

Det blir videre pekt på utjevning av sosiale ulikheter i folkehelse, sikring av et godt miljø-perspektiv, styrke et verdiskapingsperspektiv; dvs, at et områdes omdømme og attraktivitet videre igjen kan styrke økt bosetning, reiseliv/turisme samt tilstrømning av ønsket arbeidskraft.

5.4 Kommunale føringer

- Råde kommunes kommuneplan 2011 —2022.
- Økonomiplan/handlingsplan 2015 - 2018.
- Forvaltningsplan for statlig sikra friluftsområder. Råde for 2013 —2018.
- Visjon Råde 2037

Kommuneplanen er et redskap for de folkevalgte organene til å stimulere, påvirke og styre viktige utviklingstrekk i samfunnet. Kommuneplanen er forankret i viktige nasjonale og regionale interesser som er aktuelle for kommunen. Det vises dessuten til kommunens hovedmål. Politikken skal bygge på prinsippet «Helse i alt vi gjør», jfr PBL.

5.5 Målsettinger

Fysisk aktivitet er viktige faktorer både for helse og livskvalitet. Alle Råde innbyggere bør gis gode muligheter til å drive fysisk aktivitet der de bor ut fra den enkeltes fysiske, psykiske og sosiale forutsetninger, interesser, livssituasjon og ressurser.

For å bedre de motoriske ferdighetene er det viktig med allsidige aktiviteter. Allidrett for barn er derfor en viktig satsing. Den organiserte idretten drives gjennom lag tilsluttet Norges Idrettsforbund. Idretten drives imidlertid også på andre måter, for eksempel gjennom skolene. I noen tilfeller klarer en ved hjelp av "ildsjeler" å improvisere slik at utvidet/nytt tilbud kan framlegges. Dette til tross for at nødvendige anlegg ikke finnes. Slike prosjekter kan dessverre ha kort levetid om ikke anleggs-spørsmålet blir løst på en tilfredsstillende måte.

Forholdene må legges til rette slik at frivillige organisasjoner sammen med Råde kommune skal kunne gi likeverdige tilbud til:

- Barn og unge i forskjellige idrettsaktiviteter
- Utvikling og tilrettelegging for konkurranseidrett
- Egenorganisert aktivitet, mosjon og trimaktiviteter for alle aldersgrupper og alle funksjonsnivåer

Hovedmålsettingen er likevel at en ved prosjektering/igangsetting av nye grener/tilbud/anlegg må forvise seg om at det finnes midler og tilskudd til å ivareta en tilfredsstillende utbygging og en forsvarlig drift. Idretten er i tillegg til å være helsefremmende også trivselsfremmende, miljøskapende og fremmer den enkeltes personlige utvikling. Vi må lære barn- og unge å benytte de naturressurser som ligger tilgjengelig for alle.

5.6 Kultursektoren

Utvikling av gode kulturtilbud i Råde og i regionen generelt har stor betydning for livskvaliteten for den eksisterende befolkningen, og ikke minst for om folk vil velge å bosette seg i Råde. Tilflytting krever et godt utbygd og tilrettelagt skole- og kulturtilbud for barn og unge. Det er også en utfordring å følge opp sentrale føringer som gis bl.a. i Lov om kulturminnevern og sentrale krav som stilles til spillemiddelordningen. Det gjelder bl.a. tilrettelegging av friluftsliv, løyper, stier etc.

5.7 Aktiviteter i nærmiljøet

Aktiviteter i nærmiljøet bidrar i stor grad til å legge til rette for den daglige fysiske aktiviteten, for barn og eldre som er der hver dag. Det har de senere årene blitt utviklet uteskole, gode nærmiljøanlegg, turgupper for eldre, turstier osv. Trygge skoleveier er en forutsetning for at barn skal gå eller sykle til og fra skolen. I Råde er det rike muligheter til å benytte naturen til aktiviteter — da oppnår vi både turglede og naturopplevelser samtidig som vi rører på kroppen. Stier for turgåing, jogging og sykling vil "lokke" mange opp fra sofakroken til fysisk aktivitet. Her er det fremdeles mye ugjørt i opparbeidelse av turstier/løyper. Vedlikehold er en utfordring. Det ligger godt til rette for friluftsliv og vannaktivitet langs kommunens kystlinje. Øke utbygging av gang- og sykkelveier er også en utfordring. Dette er avhengig av økonomiske og bemanningsmessige ressurser. Når det gjelder blant annet vedlikehold er

det viktig at frivillige organisasjoner og kommunen samarbeider tett. Det kan også være en utfordring å skape aktivitetstilbud for grupper som faller utenfor de ordinære aktivitets-tilbudene.

5.8 Grupper med spesielle behov

Det finnes en del anlegg som er tilgjengelige for rullestolbrukere og bevegelseshemmede. Det er viktig at arbeidet med universell utforming ikke slutter ved at anleggene tilrettelegges, men at organisasjonene trekker grupper med spesielle behov med til aktivitetene.

5.9 Samordning av tiltak for idrett og friluftsliv

Ved planlegging og utbygging av anlegg står en overfor spørsmål som bl.a. knytter seg til lokalisering, dimensjonering og utforming. Følgende hovedprinsipper bør legges til grunn for en samordnet anleggspolitikk for idrett og friluftsliv i Råde:

- Nærhet til bomiljø
- Trafikksikkerhet og lett adkomst
- Koordinering av behov for skole, idrett, friluftsliv, nærmiljøanlegg
- Tilpassing av samme anlegg for flere brukergrupper: funksjonshemmede, toppidrettsutøver, mosjonister, barn, eldre.
- Estetiske forhold og miljøforhold. Det er viktig at det gjennomføres en samordnet politikk for utbygging og tilrettelegging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv når det gjelder viktige faktorer som:
 - Befolkningskonsentrasjon
 - Skoler og skolefritidsordninger
 - Dagens og morgendagens behov
 - Målsettingen om idrett og friluftsliv for alle. I denne sammenheng kommer selvfølgelig også befolkningsprognoser inn som føring for behovet.

Det er et økende behov for å få til samarbeidsavtaler på tvers av kommunegrensene. Større anlegg for idrettsanlegg og for fysisk aktivitet dekker ofte behovet til befolkningen i hele regionen, og kommunene bør se muligheten for kostnadsreduksjoner på investeringssiden og effektivisering i drift/vedlikehold ved partnerskapsavtaler, jf. også 7.1.

6.0 Virkemidler

Kapitlet omhandler offentlige virkemidler som brukes for å stimulere og styre utbyggingen av områder og anlegg for idrett- og friluftsliv.

6.1 Anlegg som gir støy

I Råde er det spesielt skyteaktiviteter som gir støy. Disse anleggene er plassert i eller nær områder som er viktige frilufts- og rekreasjonsområder. For framtiden er det viktig at før det anlegges nye anlegg som gir støy, nøye vurderes både behov og beliggenhet iht gjelde støyforskrifter og gjeldene bestemmelser i plan- og bygningsloven; det er også utarbeidet egne veiledere for dette. Det kan være bedre at støyaktiviteter samlokaliseres.

Råde kommune har med sitt store areal av utmark et ansvar for å tilby ikke bare egne innbyggere, men også andre mulighet for naturopplevelser. Det er derfor av stor betydning at viktige naturområder gir den ro vi alle forventer. Kommunen bør styre utbyggingen av aktivitetsanlegg slik at det legges vekt på innbyggernes behov, gode sambruksløsninger, estetikk og bevaring av naturområder.

6.2 Planlegging

Kulturdepartementet ønsker en målstyrt utbygging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv. Planlegging skal:

- Samordne ulike anlegg og områder for idrett og friluftsliv
- Prioritere søknader om tilskudd
- Styre arealbruk

Relevante planer er:

Fylkesplan og kommuneplan som gir overordnede føringer for all virksomhet på organisasjonsnivåene. Arealdelen i kommuneplanen er juridisk bindende for arealbruk i kommunen. Dersom en utbygging av et idretts- eller friluftsanlegg innebærer en arealbruksendring, må dette tas med i kommuneplanen når denne rulleres. Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet er en del av kommuneplanen og underordnet denne. Kommunedelplanen er tematisk og har ingen bindende arealdel. Regionalplan for fysisk aktivitet har kommunedelplanene som grunnlag samtidig som den legger føringer tilbake til kommunene. Kommunens økonomi- og handlingsplan og de årlige budsjettene styrer kommunens økonomiske bidrag til idretts- og friluftstiltak.

6.3 Sikring av arealer

Kommuneplanens arealdel:

Arealdelen består av kart og planbestemmelser som styrer arealbruken i kommunen, herunder hvor nye idrettsanlegg osv, skal legges. Gjennom arealdelen kan en få sikret områder for friluftsliv og annet.

Reguleringsplan:

En reguleringsplan er en detaljplan med tilhørende bestemmelser som regulerer utnyttning og vern av grunn, vassdrag mm. Godkjent reguleringsplan gir i motsetning til kommuneplanen hjemmel for nødvendig grunnerverv. Så godt som all utbygging i tettstedene skjer i henhold til stadfestet reguleringsplan. Her inngår nærmiljøanlegg og anlegg som er direkte knyttet til idretten, som gymsaler, haller, fotballbaner, balløkker i nye boområder, samt friområder knyttet til friluftaktiviteter.

6.4 Juridiske virkemidler

Det foreligger en rekke lover som kommer til anvendelse: Frilftsloven lovfester allmennhetens rett til opphold og ferdsel i utmark uavhengig av eiendomsretten. Folkehelseloven pålegger kommunen å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og fremme befolkningens helse, trivsel og gode sosiale og miljømessige forhold. (FHL §1)

Plan- og bygningsloven har som hovedformål å legge til rette for samordning av statlige, fylkeskommunal og kommunal virksomhet og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser og om utbygging. Naturmangfoldloven slår fast at naturen er en nasjonalverdi som må vernes. Kulturminneloven verner alle minnesmerker eldre enn reformasjonen i 1537. Loven åpner for områdevern og vern av bygningsmiljøer. Skogloven nevner skogens betydning som livsmiljø for planter og dyr og som rekreasjonskilde for befolkningen. Viltloven krever hensyntagning til egg, reir, trekkveier m.m. Motorferdselsloven som regulerer motorferdsel i utmark og vassdrag. Vassdragsloven krever konsesjon ved større vassdragsinngrep. Det finnes også Ferdelsreglement for Vansjø.

6.5 Økonomiske virkemidler

Kostnadene ved utbygging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv dekkes ved hjelp av følgende finansieringskilder:

- Statlige tilskudd/spillemidler
- Egenkapital inkludert dugnad, gaver m.m.
- Naturforvaltningsmidler til friluftsliv, vilt og fiske fra Miljødirektoratet
- Tilskudd via jordbruksavtalen til spesielle tiltak i kulturlandskapet
- Eventuelt andre statlige tilskudd
- Kommunale tilskudd (investeringsmidler)

7.0 Spillemidler

Se Kulturdepartementets "Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet — 2016" (V-0732 **B**). Dokumentet kommer hvert år i fornyet utgave.

7.1 Generelt om spillemidler

De økonomiske forutsetningene for en anleggspolitikk er knyttet opp mot spillemidler idet disse midlene har vært avgjørende for utbyggingen av de fleste idretts- og friluftsanlegg. Spillemidler til anlegg er hjemlet ved lov om pengespill m.v. Deler av overskuddet i Norsk Tipping A/S stilles til disposisjon til idrettsformål. Fylkeskommunen har ansvar for fordeling av spillemidler. Kommunens prioritering av tiltakene i handlingsprogrammet til idretts- og friluftspanen er et viktig styringsredskap i denne fordelinga. Det kan søkes om spillemidler til bygging av idretts-anlegg; ordinære anlegg, nærmiljøanlegg, samt anlegg og områder for friluftsliv som er åpne for allmenn aktivitet. Man kan også søke om midler til utvidelse, ombygging og rehabilitering av eksisterende anlegg.

Søkere om spillemidler til anlegg kan være idrettslag, kommuner, fylkeskommuner og andre sammenslutninger som ikke har kommersielt formål. Forutsetningen for å søke om spillemidler er at anlegget står på kommunens anleggsplan. Videre må planene for anleggene det søkes midler for, være forhåndsgodkjent av kommunen, kulturdepartementet eller den det bemyndiger. De fleste anlegg kan forhåndsgodkjennes i kommunene. Forhåndsgodkjenning må foreligge før byggearbeidene settes i gang. De statlige retningslinjer har relativt omfattende retningslinjer for anleggstyper og utgiftsarter som gir grunnlag for tilskudd. Det er til vanlig også krav om at anlegget står til disposisjon for allmenn idrettslig virksomhet i 30 år fra ferdigstillelse av anlegget.

Søknader om spillemidler fremmes elektronisk. Godkjente tegninger/planer og kostnadsoverslag skal følge søknaden. Søknaden sendes kommunen etter lokalt fastsatte frister. Lokal frist i Råde er satt til 1. oktober hvert år. Fylkeskommunen har 15. januar som frist for oversending fra kommunene, jfr pkt 1.5. Elektronisk søknadsskjema, samt utfyllende informasjon ligger på [www. idrettsanlegg.no](http://www.idrettsanlegg.no)

7.2 Naturforvaltningsmidler

Naturforvaltningsmidlene deles ut av Miljødirektoratet. Det kan søkes om tilskudd til friluftsliv, vilt- og fiskeforvaltning. Vilt- og fiskefondene er bygd opp av inntektene fra jeger- og fisketrygdavgift. Naturforvaltningsmidlene kan brukes til sikring av arealer til friluftsliv, planlegging, informasjon og til stimulerings tiltak for å øke interessen rundt friluftsliv. Informasjon om tilskuddene finnes på <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/> Informasjon finnes også under www.regjeringen.no ved å søke på tilskuddsordninger. Mosseregionen mottar midler fra MD til renovasjon av friområdene i Vansjø.

8.0 Aktivitetsdelen. Vurdering av behov for aktivitet og anlegg

8.1 Fysisk aktivitet. Generelle utviklingstrekk

Den norske befolkning er blitt gradvis tyngre de siste tiårene. Kroppsvekten blant voksne menn (40-åringer) har økt med over 9 kg i løpet av de siste 30 årene. Samtidig er folks daglige fysiske aktivitetsnivå betydelig redusert. Undersøkelser tyder på at over halvparten av den voksne befolkning har et for lavt aktivitetsnivå, og sammen med et for høyt energiinntak, er dette den viktigste årsaken til overvekt og diabetes type 2. Når gjennomsnittsvekten er økende, samtidig som vi ikke spiser mer enn før, er den sannsynlige forklaringen at folks daglige fysiske aktivitetsnivå er betydelig redusert de siste tiårene.

Bare de siste tiårene har man fått et samfunn som i stadig sterkere grad tilrettelegger for fysisk inaktivitet. Den kritiske fase for overgang til inaktivitet, er alderen 13-17 år. I denne perioden ser andelen inaktive ut til å øke betydelig. Dette kommer tydelig fram også i bortfallet fra den organiserte idretten. Hos norske barn de siste 20 årene finner man en reduksjon i kondisjon hos gutter på 20%, mens tilsvarende reduksjon hos jentene er på 27%. Mellom 70 og 80% av barn og unge har for lite aktivitet. For disse aldersgruppene har tiden foran PC-skjermene nå kommet opp i over 5 timer pr. døgn i gjennomsnitt. En av verdens største undersøkelser er nå gjennomført i Nord-Trøndelag, i alt 59000 er undersøkt. Den viser at 1 av 5 lider av fedme. Norge har nå like stor andel overvektige som USA (65%). Før var det de eldre, i dag er de yngste voksne mellom 30-50 år som veier mest. Norge kan stå foran en flodbølge av diabetes 2, hjerte og karpasienter.

8.2 Fokus på aldersgrupper.

Aldersgruppen 06-12 år:	Skole/SFO bør åpne mulighetene for større aktivitet for aldersgruppen.
Aldersgruppen 13-17 år:	Her må det settes fokus på årsakene til frafall fra idretten og hvordan egenorganisert aktivitet kan gjøres attraktiv.
Aldersgruppen 30-49 år:	Kroppsvekten for denne aldersgruppen har økt eksepsjonelt. Det må legges opp for økt aktivitetstilbud for denne aldersgruppen også, slik at det er økonomisk mulig for alle å ta et initiativ for å bedre egen helse.
Aldersgruppen 67 + :	Det er aldri for sent å begynne. Økt innsats med forebyggende helsearbeide og tilrettelegging av turstier og grøntområder som sporer til egeninnsats.

Tilrettelegging av grøntområder, turstier, løkker og områder hvor man kan drive egenorganisert aktivitet, bør spore til økt aktivitet for alle aldersgrupper.

8.2.1 Barn og unge

Det er viktig her at en også tar med de aller minste fra 2 – 5 år for tilrettelegges av nærområdene og "100 meters skogen". Kommunale krav til utemiljøet i barnehagene (nyetablering) kan være med på å styrke slik anlegg for denne aldersgruppen. Det gis ikke spillemidler til rene redskapslekeplasser. Befolkningsprognosen og kart over skolekretsene med elevtall legges til grunn for en slik vurdering. Universell utforming av nærområde for de minste fra 2 – 5 år er viktig for å kunne ivareta de barn som er bevegelses- og eller orienteringshemmet.

8.2.2 Ungdom

Når det gjelder den organiserte ungdommen, har Råde fotball, håndball, skyting, Bmx og ridning som de største idrettene, jfr pkt 3.1.1.

I bygda finnes en del ungdom som er idrettspendlere til nabokommuner og byer. De driver med en idrett som ikke har egen aktivitet i bygda. Frafall fra den organiserte idretten starter i ungdomsskolealder og fortsetter i videregående alder.

Problemstillingen her knytter seg i første rekke til de som ikke er tilknyttet organisert aktivitet. Kan idrettslagene gjøre noe for å aktivisere aldersgruppen 12,13,-19 år? Har idrettslagene kompetanse og vilje til å invitere ungdommen inn til aktiviteter som fanger deres interesse? De aller fleste har jo vært medlem av en idrettsforening og sluttet.

Kommunen bør satse på flere nærmiljøanlegg i skole og sentrumsnære områder.

Hallene bør ha et åpent hall tilbud til hele befolkningen minimum 5 timer pr uke (en dag /kveld i uka)

Ungdom, fritid og aktivitet.

Idrettsbevegelsen har hatt som mål å nå unge i både by og bygd, uavhengig av klasse og kjønn. Idrettslagene trekker til seg flere gutter enn jenter – forskjellen størst i eldre tenårene. Det viser seg også at foreldres økonomi og kulturelle ressurser i hjemmet har positiv sammenheng med unges treningsaktivitet og det å være med i den organiserte idretten.

Det er avtagende deltagelse i idrettslagene / frafall for alle grupper utover i tenårene. Det å være med i et idrettslag, forening eller annen kulturell virksomhet er en *instrumentell fritidsaktivitet*. Deltagerne i en slik aktivitet må underordne seg bestemte og klart definerte regler og mål. Aktiviteten er strukturert, fordrende og er oftest organisert som en undervisnings situasjon.

Organisert aktivitet drives og ledes av noen, f.eks. i et idrettslag med trenere, treningssentre med gruppetrening med instruktør, eller fjelltur med turlleder. I dette ligger det gjerne en grad av tilrettelegging, planlegging og gruppetilhørighet, mange av disse aktivitetene har også klare prestasjonsmål. Organisert aktivitet kan også kalles en instrumentell aktivitet.

Ekspressive fritidsaktiviteter er organisert slik at deltagere får umiddelbar belønning, er løst organisert, oftest av de unge selv der og da, ingen voksne setter krav, man gjør det man vil, med hvem man vil, uavhengig av tid og sted.

Egenorganisert aktivitet innebærer at individene selv står for planleggingen og gjennomføringen av aktivitetene. Egenorganisert aktivitet kan foregå på mange arenaer, f.eks. i et idrettslag, på treningssenter, i nærmiljøet eller ute i naturen. Egenorganisert aktivitet kan også kalles ekspressiv. Ungdom er raske med å innføre nye trender og å være trendsetterne for resten av samfunnet. Ungdom begynte med jeans og nå går alle med det, uansett alder og sosial tilhørighet. Slik var det med snøbrettet også, det kom fra USA. Ungdom hoppet på snøbrett trenden og i dag har denne aktiviteten nådd alle.

Ungdom snapper opp nye trender på ekstrem-TV kanaler, internett, Youtube, utenlandske magasin, film & video, sosiale media og lignende. Mange nye trender som blir inn, er oftest også spenningsfylte og kan gi adrenalin kick for den eller de som utøver aktiviteten.

Sosiale media, gaming og eSport (video spill konkurranse) er dette årtusen trend for ungdom og de bruker mye tid hjemme i disse «rom».

Mange av de nye trendene innen fysisk aktivitet er av typen ekspressive / egenorganisert aktivitet. Aktiviteten kan ha et vist innslag av spenning – kick ved utøvelse. Aktiviteter som free ride, BMX, down hill, street-aktiviteter, rullebrett, streetbasket, street rampe/teknisk areal, inline, parkour, downhill, longboard, beachsport, kiting sommer som vinter sprer seg raskt. Motoriserte aktiviteter som motocross, trial, 4-hjulskjøring, snøscooter og banekjøring (gate bil) er voksende aktiviteter blant ungdom. Eldre ungdom benytter seg av økende kommersielle treningssentre som finnes, ofte etter at de har sluttet med en organisert lagsaktivitet. Treningssentre tilbyr i dag en rekke «pakker» av trening til ungdom. Det er særlig litt eldre ungdom (videregående elever) som benytter seg av denne treningsform. Det er en trend blant Råde ungdom også. Trenings apper og nettsider som Strava er også nye måter å trene på og bli lagt merke til.

Det er ikke bare treningen i seg selv som er viktig men også å ta og legge ut bilder og legge ut treningsdata på sosiale media som Strava (connect with friends and make the most of every run and ride). Siste nyhet med en form for bevegelser i utgangspunkt i en «spill-app» er Pokemon GO.

Noen trender holder seg over tid og blir varige, mens andre aktiviteter blir "døgnfluer". Snøbrett er et typisk eksempel på en aktivitet som har kommet for å bli. Den er nå organisert gjennom klubber og eget særforbund". Off-road /downhill sykling er en tilsvarende sommeraktivitet. Ved tilrettelegging for fysisk aktivitet i framtiden, blir det viktig å ha rom for nye aktiviteter og nye måter å drive aktivitet på. Kommunes anleggspolitikk må ha tydelig budskap om behov for anlegg og areal for egenorganisert aktivitet.

De som driver egenorganisert trening / aktivitet er som oftest utenfor det organiserte foreningsliv og idrettsråd. Det er derfor viktig at kommunen ivaretar denne gruppens behov og stimulerer til å utvikle mangfoldet denne type anlegg. Anlegg bør lokaliseres der barn og unge er, ved skoler, sentrumsnære områder og parker. Norske barn er mye oftere ute i områder med høy grad av opparbeidingsgrad, enn i mer naturpregede områder (meld. St.18 2015-2016).

Anlegg skal heller ikke være monumenter, men utformes slik at de raskt kan brukes til flere aktiviteter samtidig, type multianlegg og at de kan brukes selv og trendene endres. Dette kan man tydelig merke seg ved skateanlegg på Karlshusbakken. Da det stod ferdig utbygd i 2011 var skatebølgen over og scooter in (sparkesykkel). Anlegget kan brukes til scooter men slitasjen økes betydelig og vedlikeholdskostnader økes. Anleggene må også være åpne og tilgjengelige 24 timer i døgnet uten lås å slå, utformes slik at alle lover og forskrifter følges som universell utforming mm

Framtidens utfordring blir å tilrettelegge for "anlegg" som blir brukt mye og ofte av mange. For å få dette til blir det viktig å kunne se trender og retninger og være forut for sin tid.

Kommunen selv må være pådriver for å få til slike anlegg. Når det er sagt, ser vi at Pokemon GO har "tatt av" i løpet av sommeren 2016 og aldri har vi sett så mange tidligere inaktive barn, ungdom og voksne som er ute å jakter Pokemon. Dette er en ny form for digitalt idrettsanlegg og en positiv trend som setter folk i bevegelse.

8.2.3 Eldre

Norges Idrettsforbund har som mål å oppnå idrett for alle. Kulturdepartementet startet rundt 1993 et program under tittelen "Mosjon og idrett for eldre." Dette programmet er definert som de som er 55 år og eldre. Dette programmet kalles 55+ og organiseres nå gjennom Norges Bedriftsidrettsforbund.

Det er derfor ønskelig at kommunen går inn og ser på aktivitetsbehovet for de eldste aldergruppene. Hvilke tiltak kan iverksettes for å øke aktivitetsnivået og være forebyggende for de eldres helse og trivsel. Tilrettelegging av aktiviteter for eldre med bevegelles- og eller orienteringshemming er også viktig for denne aldersgruppen.

9. Anlegg for fysisk aktivitet

Alle registrerte idrettsanlegg i Råde skal fremgå av departementets register for idrettsanlegg (og spillemiddelsøknader). Anleggsregisteret oppdateres hvert år, se www.idrettsanlegg.no

Ved opprettelse av nye anlegg og aktiviteter, må universell utforming være med i planleggingsprosessen fra starten av. Det kommunale rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne blir gjerne med prosessen fra starten av. Liste over kommunens anlegg; se vedlegg nr 3.

10. Friluftsdelen 2017-2029

10.1 Generelt

Friluftsliv er definert som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. Naturopplevelser gjennom friluftsliv er en viktig kilde til god helse og livskvalitet. Dette fikk mye oppmerksomhet under Friluftslivets år 2015.

Råde kommune har fjord, vann, skog og åpent kulturlandskap. Skogen, kysten langs Oslofjorden, vassdragene og særlig Vansjø gir mulighet for et aktivt friluftsliv gjennom hele året. Retten til å ferdes i skog og mark er en god norsk tradisjon og kulturarv forankret i allemannsretten. I skog og utmark kan vi dyrke friluftsliv og aktiv idrett, og det er muligheter for jakt og fiske. Vi kan plukke bær og sanke sopp.

«Ut på tur, aldri sur». Fra Tombdalen

Rørfjell utsiktstårn

Råde kommune har 53 km² skog og utmark som er åpen for alle. Arbeidet med prosjektet «Kartlegging og verdsetting av friluftsområdene i Råde» i 2016 viser at ca. 85% av dette arealet brukes i friluftsyemed av Råde-befolkningen og besøkende. I tillegg kommer bruken av kysten og vassdragene. Råde har mange felles friluftsområder med nabokommunene Våler, Sarpsborg, Fredrikstad og Rygge. De viktigste arenaene for utøvelse av friluftsliv er tettstedsnære friluftsområder, strandsonen langs kyst og vassdrag, samt verneområder.

Råde kommune har et stort nett med turveier og stier. En viktig interkommunal aktør og samarbeidspartner for Råde kommune de senere år er DNT Vansjø. De har overtatt ansvaret for

tilrettelegging, utbygging og vedlikehold av mye av turveinnett i kommunen, samt har ansvaret for utsiktstårnene på Fugleleiken og Rørfjell. DNT Vansjø har årlig turarrangementer i Råde og nabokommuner for ulike målgrupper.

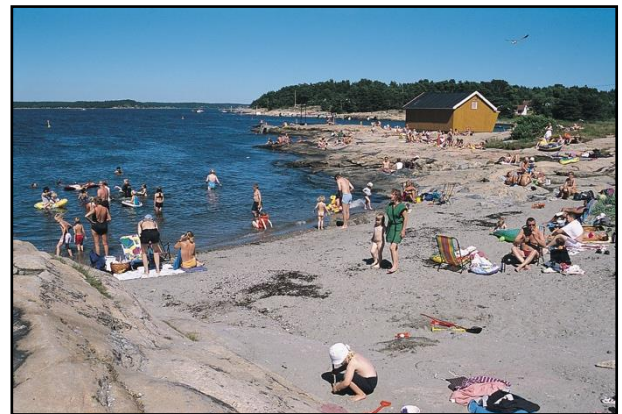

Barnas turlag på fisketur, DNT Vansjø

Feltspatgruve ved Isebakkjetjern

Råde byr også på en rekke offentlige friluftsområder med badeplasser langs kysten og i Vansjø (Saltholmen, Ellingstranda, Husebystranda, Storesand, Fristranda, Hestholmen, Store Sletter, Halvorsrødtangen). Se eget vedlegg over friluftsområder i Råde. I Oslofjorden gjennomfører den interkommunale Skjærgårdstjenesten viktig oppsyns-, miljø- og vedlikeholdsarbeid. Det kan være behov for tilsvarende ordning i Vansjø - sammen med de øvrige kommunene.

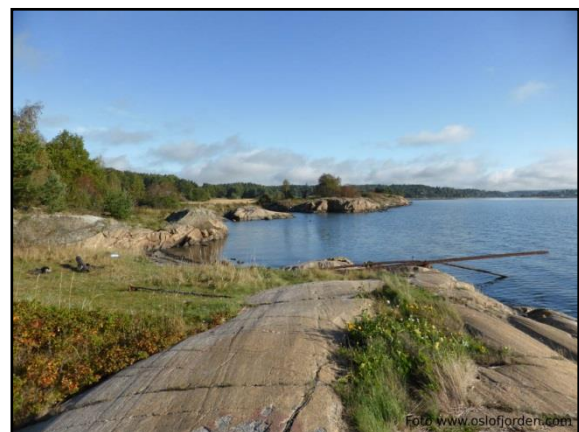
Saltholmen friluftsområde

10.2 Viktige turleder

Kyststien gjennom Råde kommune er totalt på 32 km. Det er en merket tursti som går i kystlandskapet med stor variasjon i miljø og opplevelser. Den er opparbeidet som en del av interreg- og samarbeidsprosjekter rundt Nordsjøen eller i Skandinavia i perioden 2005 – 2012, hvor Oslofjordens friluftsråd har hatt det norske sekretariatet.

Pilskilt, Kyststien

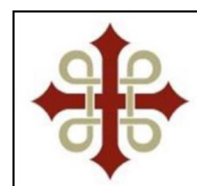

Ved Kyststien, Røstad, Krogstadfjorden

Pilegrimsleden gjennom Råde (12 km) byr på vakkert kulturlandskap langs raet. De mange kulturminnene i området vitner om at raet har gitt gode bo- og vekstvilkår i tusenvis av år. Pilegrimsleden er reetablert i 2014/2015 gjennom prosjektsamarbeid med Fylkeskonservator.

Langs Pilegrimsleden, steinringene på Lundeby

P.leden, logo

Batteriveien (7 km) er en veiforbindelse mellom batteristillinger (festningsverk) sydøst i Råde (Gyllerås og Høyås) mot Solli/Glomma, samt en retrettvei fra disse til Vetaåsen batteri ved Borgebunn/Vansjø. Batteristillingene ble bygd i forbindelse med frigjøringen fra Sverige 1905.

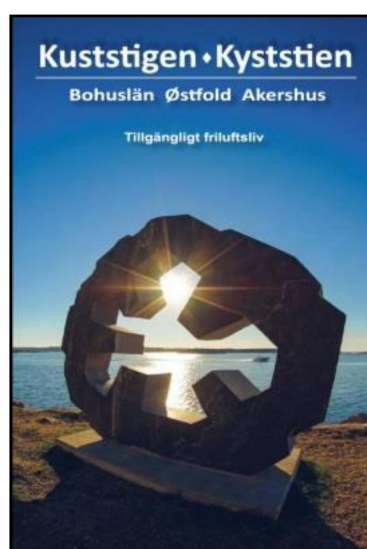
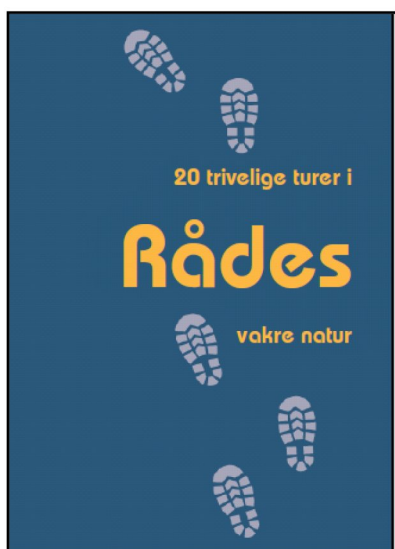
10.3 Turkart/turguider

Turstinettet og de ulike turledene i Råde finnes på papirkart som «Turkart Råde» utgitt av Råde IL, eller nettbaserte kart som «Turkart Østfold» i regi av kommunene i fylket og Østfold fylkeskommune.

Det er også utgitt en egen turguide: «10 trivelige turer i Rådes vakre natur». I 2016 vil Råde Lokalsamling gi ut en ny og utvidet versjon: «20 trivelige turer i Rådes vakre natur».

På bakgrunn av Interreg-samarbeidet Sverige-Norge om gjennomgående kyststi fra Uddevalla, Sverige i syd til Nesodden i nord, ble en guide gitt ut i 2013: «Kyststien, Bohuslän–Østfold-Akershus». Digital versjon finnes på internett.

DNT Vansjø arbeider med et felles turkart for Rygge og Råde, som planlegges utgitt årsskiftet 2016/2017.

10.4 Planarbeid og sikring av friluftsområder

Sikring av områder for friluftsliv innebærer at det offentlige skaffer seg råderett over arealer, enten ved: 1) Erverv av eiendomsrett, eller 2) Avtale om varig bruksrett (servituttavtale).

Miljødirektoratet forvalter statens økonomiske virkemidler til dette formålet. De statlige midlene tildeles kommuner og interkommunale friluftsråd, basert på søknader.

Det er likevel viktig å presisere at arealer for allmennhetens friluftsliv ikke kan ivaretas kun ved sikring. Areal for friluftsliv må først og fremst tas vare på gjennom bruk av Plan- og bygningsloven. Dette har sammenheng med at allemannsretten og frilftsloven ivaretar allmennhetens rett til fri ferdsel og opphold i utmark, og at det normalt ikke skal være nødvendig med offentlig rådighet over arealene for å ivareta disse rettighetene.

Sikring og bedring av folks tilgjengelighet i strandsonen er et viktig mål i Rådes kommuneplan 2011-2022, likeså økt tilrettelegging av Vansjø som rekreasjonsskilde med mål om gode naturopplevelser og folkehelsegevinster.

Når det gjelder tilgjengelighet i strandsonen samarbeidet Råde kommune og Østfold fylkeskommune om et pilotprosjekt i Saltnes i 2008/2009, som ble avsluttet med rapporten «Strandsone for alle». Målsettingen var å bedre allmenhetens muligheter for ferdsel i strandsone, samt å dele erfaringene med andre kystkommuner.

DNT Vansjø har Vansjø-området som viktig «fellesnevner» og aktivitetsområde i sitt arbeid for fremme av friluftslivet i Mossregionen, og for å bevare natur- og kulturverdier.

Kajakpadling i Vansjø

Fugleleiken utsiktstårn

Råde kommune avslutter høsten 2016 prosjektet «Kartlegging og verdsetting av friluftsområdene i Råde». Prosjektet er igangsatt etter initiativ fra Miljødirektoratet, som har som målsetting av flest mulig av landets kommuner skal ha kartlagt og verdsatt sine viktigste friluftsområder innen 2018. Kartlegging og verdsetting av friluftsområdene vil være nyttig dokumentasjon i alle typer arealplaner og enkeltsaker, i arbeidet med kommunedelplan for idrett og friluftsliv, og i ervervsaker hvor det er ønskelig å søke om statlig sikring av friluftsområder. Kartene fra prosjektet, områdetypekartet og verdsettingskartet, vil bli lagt inn i Miljødirektoratets naturbase: <http://kart.naturbase.no/>, samt Råde kommunes kartserver.

11.0 Vurdering av anleggs- og arealbehov.

Aktuell situasjon 2016

På bakgrunn av registreringer og demografiske data jfr. Vedlegg 1 Utviklingstrekk i kommunen, utarbeides en behovsanalyse for framtidig aktivitet som igjen legges til grunn for vurderingen av anleggsbehovet. Sentrale spørsmål i en slik analyse vil for eksempel være:

- Hvilke anleggstyper etterspørres av ulike grupper. Ønsker man nye grupper inn i anleggene?
- Hvem vil bruke anleggene i framtida og hvilke endringer vil dette medføre for anleggene ?
- I årets høringsprosess kom det etter måten få innspill om nye anlegg.
- Alle innspill som er kommet med er innarbeidet .

11.1 Innspill fra lag og foreninger og aktualisering april 2016 – januar 2017

Lag/forening	Innspill til plan	Standard i dag	Prio
Råde IL	Treningshall for inneidretter (håndball, tennis, innebandy, mm)	Nytt anlegg	
RIL	Nytt dekke på tennisbane – står i eksisterende plan	Eksisterer - slitasje	HP
RIL	7'er eller 11'r kunstgressbane	Nytt	
RIL	Overbygd fotballhall	Nytt	
RIL	Ny lysløype-trassè – står i eksisterende plan	Eksisterer	HP
RIL	Nytt vant til innebandy		*se kommentar nedenfor
Råde BMX-klubb	Pumptrack/dirtbane – et nærmiljøanlegg som begunstiger barn, unge og funksjonshemmede	Nytt	
Saltnes Sportsklubb	Hus/anlegg for kajaker, samt tilkomstmuligheter fra vannet	Nytt	*se kommentar nedenfor
SSK	Lysløype fra sør til nord i bygda for bruk hele året	Nytt	
SSK	Ny 11'er bane (grus/kunstgress) i Saltnes	Nytt	
SSK/Råde Paintball Klubb/ Østfold Sentrale Paintballklubb	Nærmiljøanlegg med paintball-bane i Moltemyra	Nytt	*se kommentar nedenfor
Markus A. Søvdde	Parkour-anlegg i Saltnes	Nytt	
Trond Bjørnstad/Ordfører	Oppgradering av gjengrodd sti ved Saltholmen (Skjælbakken)		
Virkosmhet Teknisk Folkehelsestøttdgiver	HC badebrygge på Saltholmen – komm.anl	Nytt – er finansiert	
Virkosmhet Teknisk Folkehelsestøttdgiver	HC badebrygge ved Vansjø - komm.anl	Nytt – ikke finansiert	
Råde U-råd	Bruk av Tusenårsplassen		
DNT Vansjø	Div. kommentarer; bl.a å sikre allmenhetens adgang og parkering v/ Borgebunnen og Langøya		
Moss Kommune	Div kommentarer		*se kommentar nedenfor

*RIL – nye vant til innebandy: Faller utenfor spillemiddelordningen, men bør tas inn i budsjett for vedlikehold av utstyr/anlegg

*SSK – hus/anlegg kaiak: Ikke et kommunalt anliggende – bør gjøre privat avtale med f.eks båtforening e.l

*Nærmiljøanlegg på Moltemyra: Innspill må utredes nærmere. Det må utarbeides en ny bruksplan for området, og bruken må bl.a ses i sammenheng med utomhusplan på skolen. I tillegg må alle berørte parter og interessenter få anledning til å komme med innspill til bruksplanen.

*Moss kommune i sitt innspill at folkehelseperspektivet må stå i fokus, støtte lag og foreninger, samt at kommunen må legge til rette for aktivitet utenfor de allerede etablerte arenaene, som f.eks strandsonen. De påpeker også viktigheten av kommunens ansvar for vedlikehold, oppgradering, samt kontroll av sikkerhet ved komm.anlegg, lekepl, mm. Og at det skal være utarbeides en egen plan for systematisk kontroll av sikkerhet ved kommunale idr.haller, lekeplasser, nærmiljøanlegg mv – i tråd med gjeldene lovverk.

12.0 Prioritert handlingsprogram for anlegg og områder for idrett og friluftsliv 2017-2020

Kommunedelplanens handlingsprogram er en tabell som viser kommunens prioritet når det gjelder utbygging og fornying/ ombygging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv. Dette går på konkrete planer med formell dokumentasjon for fullføring eller igangsetting i perioden. Skjema 1, 2 og 3 viser prioritering mellom de forskjellige anlegg. Det er naturlig nok lagt hovedvekt på 2017, hvor endelig vedtak fattes ved budsjettbehandlingen for 2017.

Handlingsprogrammet rulleres årlig, behandles i kommunestyret i desember og oversendes fylkeskommunen sammen med spillemiddelsøknadene senest 15. januar neste år.

12.1 Ordinære anlegg

Det kan søkes om tilskudd til bygging og/ eller rehabilitering av idrettsanlegg som er åpne for allmenn idrettslig virksomhet (idrett og fysisk aktivitet for alle), og som ikke er underlagt kommersielle interesser.

12.2 Friluftsanlegg

Denne kategori hører også inn under ordinære anlegg og omfatter anlegg som dagsturhytter, turveier, stier og løyper.

12.3 Nærmiljøanlegg

Med nærmiljøanlegg menes anlegg eller områder for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/eller oppholdsområder. Med nærmiljøanlegg menes kun utendørs anlegg.

Som anført foran blir stadig flere barn fysisk inaktive. Det er derfor viktig å tilrettelegge for stimulerende nærmiljøanlegg for barn og unge som innbyr til lek og fysisk aktivitet.

Barn må gis anledning til å være aktive i sine trygge nærmiljøer slik at de utvikler god kroppsøvelse og fysisk mestring. De voksne må ta ansvar for at barn får tilrettelagt aktivitetsarealer i sine bomiljøer.

Flere typer nærmiljøanlegg kan etableres relativt enkelt og rimelig.

Definisjon på nærmiljøanlegg:

*"Nærmiljøanlegg er anlegg eller områder tilrettelagt for **egenorganisert fysisk aktivitet**, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/ eller oppholdsområder."*

Områdene skal med andre ord være fritt allment tilgjengelig og beregnet på egenorganisert fysisk aktivitet, primært for barn og unge, men også for lokalbefolkningen for øvrig.

Nærmiljøanlegg skal ikke dekke behovet for anlegg til organisert idrettslig aktivitet eller til konkurranseidrett.

Saksgang:

Det er søknadsfrist til kommunen 1. oktober

Søknad om tilskudd leveres elektronisk på nettstedet www.idrettsanlegg.no

Kommunen skal registrere anlegget i idrettsanleggsregisteret. Kommunen bør omtale slike anlegg og de bør inngå i en prioritering.

12.3.1 Handlingsprogram 2017– 2020

I henhold til retningslinjer gitt i Plan og bygningsloven (§ 11-1) skal kommunedelplaner utarbeides for minst 4 år og rulleres årlig med endelig vedtak i Kommunestyret.

Etter at innspill fra lag- og foreninger er ivarettatt, samt videreføring av tidligere prioriterte anlegg, er forslag til prioritert handlingsprogram som følger:

Prioritet	Ordinære anlegg	Ansvarlig
1	Flerbrukshall Saltnes/Spetalen skole	Råde kommune
2	Kunstgressbane, 7'er eller 11'er bane	Råde IL
3	Klubbhus Jerndalen skytepark	RJFF
4	Gymsal/Hall Karlshus skole	Råde kommune
4	Oppgradering av Tennisbanen med vinterdekke	Råde IL
5	Overbygd fotballhall	Råde IL
6	Bane for islegging Vestre del av hovedbanen	Råde IL
7	Treningshall bl.a for innebandy og håndball	Råde IL
8	Ridehall - flerbrukshall	RORK
9	Multihall – idrett, kultur og musikk	Råde kommune
10	11'er bane (grus/kunstgress) Saltnes	SSK

+Nærmiljøanlegg		Ansvarlig
1	Pumptrack/dirtbane - Nærmiljøanlegg for barn, unge og funksjonshemmede	Råde BMX-klubb
2	Skateboardrampe Saltnes	Råde kommune
3	Nærmiljøanlegg innenfor utbyggingsområdet Missingmyr / Eplehagen	Råde kommune Velforening(er)
4	Nærmiljøanlegg/div. utomhusanlegg i fbm utbygging av ny flerbrukshall og Spetalen skole Skateboard, Ballbane, Parkour, mm	Råde kommune
5	Nærmiljøanlegg Karlshus skole «Scansis Løkka»	Råde kommune
6	Ball og skøytebane (M2-4301) Rustes opp	Stensrød Vel
7	Nærmiljøanlegg - Strømnesåsen	Råde kommune
8	Nærmiljøanlegg Moltemyra	SSK/Råde Paintball klubb

Prioritet	Anlegg for friluftsliv	Ansvarlig
-----------	------------------------	-----------

1	Kyststien	Råde kommune
2	Pilegrimsleden	Råde Historielag, Y's Men Råde
3	Rørfjell utsiktstårn/Tombløypa	DNT Vansjø
4	Festningverkene: Gylderås, Høyås og Vetås Vedlikehold	Råde Historielag
5	Batteriveien – vedlikehold	Råde Historielag
6	Batteriveien - Skiltprosjekt	DNT-Vansjø og Nasjonale Festningsverk
7	HC badebrygge på Saltholmen	Råde kommune
8	HC badebrygge Vansjø	Råde kommune
9	Lysløype(2-2807) Råde Idrettspark Anl.nr:0135002807	Råde IL
10	Kyststi Saltholmen – (Skjælbakken) oppdydding av gjengrodd sti - ilgjengelighet for folk med funksjonsnedsettelse	Råde kommune
11	Lysløype helårs – fra syd-nord i bygda	SSK

- RIL's ønske om nye vant og SSK's ønske om hus/anlegg for kajaker er ikke tatt med da dette faller utenfor spillemiddelordningen.

12.3.2 Prioritert handlingsprogram for utbygging og tilrettelegging av anlegg og områder for idrett og friluftsliv 2017 – 2020

I handlingsprogrammet for idrett og friluftsliv 2017-2020 foreslås følgende prioritert:

Ordinære anlegg		Ansvarlig	Kostnad	Årlige driftsutgifter	Anleggstart - Finansiering												Uprioritert
					2017			2018			2019			2020			2021-2025
					K	ST	PR	K	ST	PR	K	ST	PR	K	ST	PR	
	Flerbruks-hall Spetalen skole	Råde kommune			X	X	X										
	Kunstgressbane – 7'r eller 11'r	Råde IL	4,5		X	X	X	X	X	X							
	Klubbhus Jerndalen	RJFF						X	X	X							
	Gymsal/ Hall Karlshus skole	Råde kommune						X	X	X	X	X	X				
	Multihall Idrett, kunst og musikk	Råde kommune						X	X	X	X	X	X				
	Oppgradering av tennisbane	Råde IL	500														
	Overbygd fotballhall	Råde IL															
	Bane for islegging – vestre del av hovedbane	Råde IL															
	Trenings-hall Innebandy/ Håndball	Råde IL															
	Ridehall/ Flerbruks-hall	RORK															

11'er bane Saltnes	SSK															
-----------------------	-----	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

K: Kommunen PR: Privat finansiering ST: Tippemidler, friluftsmidler, kulturlandskapsmidler

X: Manglende opplysninger om kostnad og finansiering

Nærmiljø- anlegg	Ansvarlig	Kostn ad	Årlige drifts- utgift er	Anleggstart - Finansiering												Uprioritert
				2017			2018			2019			2020			2021-2025
				K	ST	PR	K	ST	PR	K	ST	PR	K	ST	PR	
Pumptrack/ dirtbane	Råde BMX			X	X	X										
Nærm.anl Missingmyr Eplehagen	Råde kommune Velforeninger	600	5	X		X	X	X	X							
Skateboard rampe Saltnes	Råde kommune	400		X		X	X	X	X							
Nærm.anl/ utomhus- områder Spetalen skole	Råde kommune															
Nærm.anl Karlshus skole (Skansis- løkka)	Råde kommune															
Nærm.anl Strømnes- åsen	Råde kommune Velforeninger															
Nærmiljøan- legg Moltemyra	Råde kommune/ Lag og foreninger															
Parkuor anlegg Saltnes	Råde kommune															

K: Kommunen PR: Privat finansiering ST: Tippemidler, friluftsmidler, kulturlandskapsmidler

X: Manglende opplysninger om kostnad og finansiering

Anlegg for friluftsliv	Ansvarlig	Kostn ad	Årlige drifts- utgift er	Anleggstart - Finansiering												Uprioritert
				2017			2018			2019			2020			2021-2025
				K	ST	PR	K	ST	PR	K	ST	PR	K	ST	PR	
Kyststien 1)	Råde kommune		20	20			20			20			20			
Pilegrims- leden 1)	Råde Historielag og Y's Men Råde (KS- sak 015/14)		20	20			20			20			20			
Rørfjell utsiktstårn/To mbløypa 1)	DNT Vansjø (KS-sak 059/14)		12	11			12			12			13			
Festningsver- kene: Gylderås, Høyås og Vetås Vedlikehold	Råde Historielag	188	47	47			47			47			47			

Batteriveien Vedlikehold	Råde Historielag																
Batteriveien (info-tavle/ skilting)	Råde kommune/ DNT Vansjø/Nas jonale Festn.-verk						25										
Anlegg for friluftsliv	Ansvarlig	Kostn ad	Årlige drifts- utgift er	VEDLIKEHOLD												Uprioritert	
				2017			2018			2019			2020			2021-2025	
				K	ST	PR	K	ST	PR	K	ST	PR	K	ST	PR		
HC-brygge (Saltholmen) 2)	Råde kommune	376	20	376			20			20			20				
Lysløype(2- 2807) Råde Idrettspark Anl.nr:01350 02807	Råde IL						X	X	X								
Universell sti (Karlshus- skogen)	Råde kommune						X	X	X								
HC Badebrygge Vansjø	Råde kommune																Vurderes i perioden
Skjælbakken, oppdydding vedlikehold gjengr.sti	Råde kommune																Vurderes i perioden
Lysløype helårs – nord- syd i bygda	SSK																

K: Kommunen PR: Privat finansiering ST: Tippemidler, friluftsmidler, kulturlandskapsmidler
X: Manglende opplysninger om kostnad og finansiering

- 1) Anleggene er etablert. Trenger årlig vedlikehold
- 2) Er bevilget penger i 2016, videreføres 2017. Trenger årlig vedlikehold

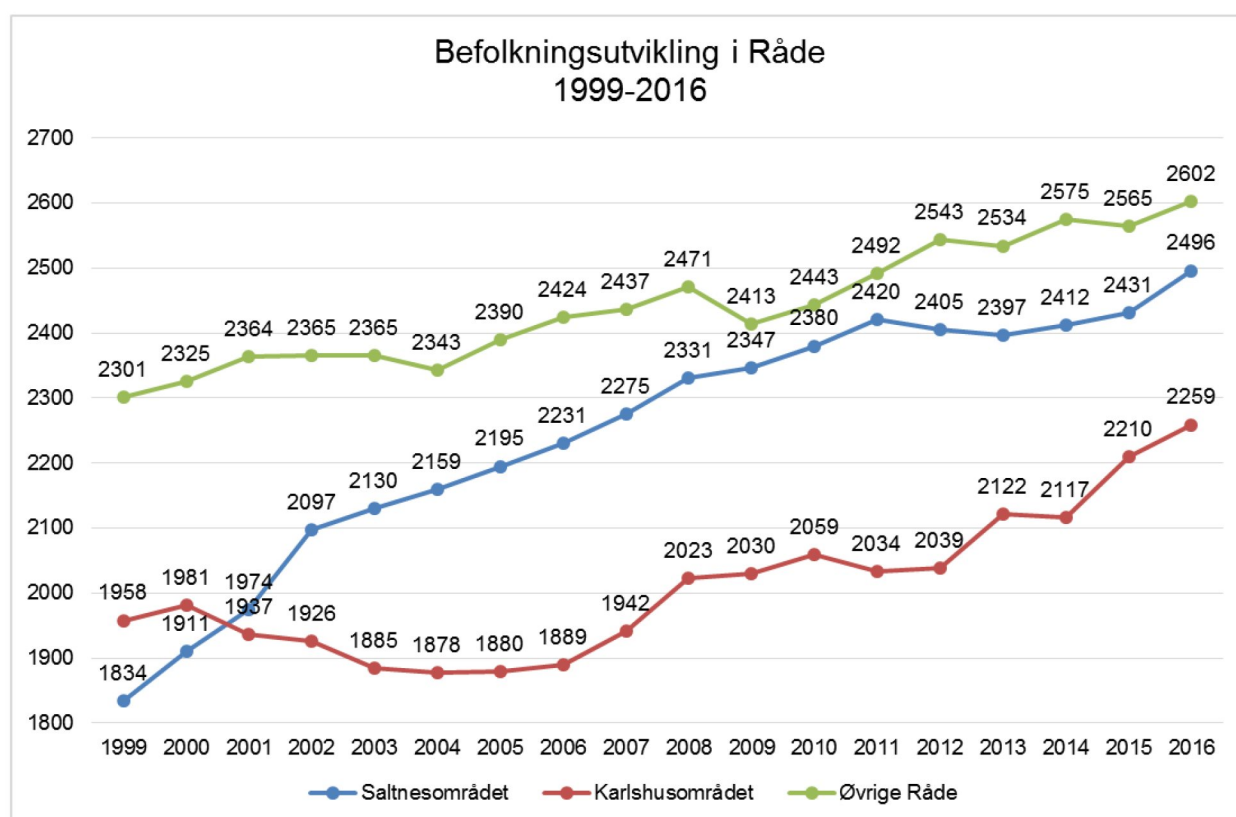
VEDLEGG

1 - Demografiske data

I avsnittene under presenteres de viktigste tallene som gjelder befolkningsutviklingen i kommunen. Det foreligger også mer detaljerte tabeller for befolkningsutviklingen på grunnkrets nivå, og for ulike aldersgrupper i et vedlegg til planen.

1.1 Den generelle befolkningsutviklingen

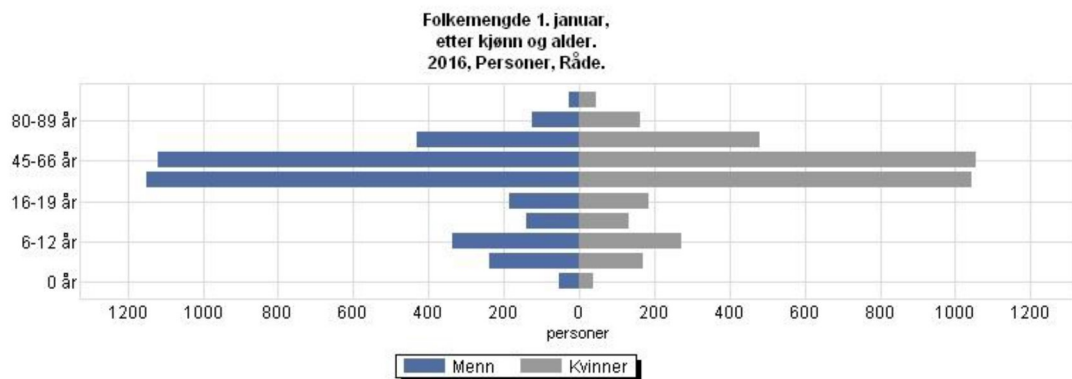
På slutten av første kvartal 2016 hadde Råde kommune 7357 innbyggere. Det har vært en jevn befolkningsvekst i kommunen i perioden, der den største relative veksten har skjedd i Saltnesområdet. Det er forventet at Karlshusområdet vil overta rollen som største vekstområde i de kommende årene med fortetting i sentrumsområdet, samt at det store utbyggingsområdet i Strømnesåsen forventes igangsatt i planperioden. Figuren under viser befolkningsutviklingen i perioden 1999-2016 i kommunesenteret Karlshus, tettstedet Saltnes og i resten av Råde. Sistnevnte kategori inkluderer blant annet Tomb, Missingmyr og Oven.

Kilde: Kommunedata fra SSBs statistikkbank

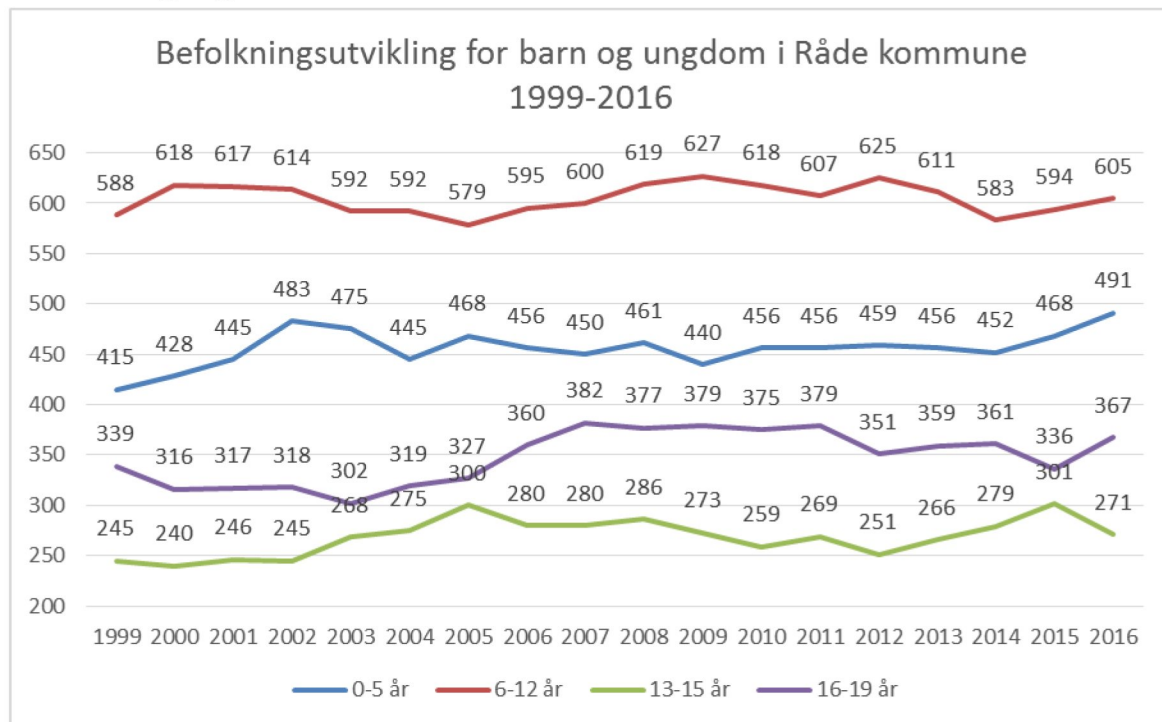
1.2 Befolkningsutviklingen i ulike aldersgrupper

Befolkningspyramiden under viser fordelingen av aldersgrupper fordelt på kvinner og menn i 2016

Nedenfor følger figurer som dekomponerer befolkningsutviklingen i gruppene «barn og ungdom», og «eldre over 70 år» for å gi et tydeligere bilde over to grupper i befolkningen som bør ha spesielt fokus i kommunens idretts- og friluftslivsarbeid.

1.2.1 Barn og ungdom

Det har i de siste årene generelt vært en jevn økning i antallet barn og ungdom. I gruppen 13-15 år har ikke veksten vært like sterk, med tanke på at gruppen 16-19 år tar nesten all veksten i overgangen mellom 2015 og 2016. Dette kan forklares med at det i 2015 var flere 15-åringer enn 13- og 14-åringer. Den stabile veksten tilsier uansett at kommunen bør fortsette å tilrettelegge for en voksende, ung befolkning i kommunen som har egne behov og interesser med hensynt til friluftsliv og idrettsaktiviteter.

Kilde: Kommunedata fra SSBs statistikkbank

Andelen og antallet eldre i Råde vokser, som ellers i landet. Samtidig er dagens eldre ved god helse og i god form lenger og benytter seg av friluftstilbudet i kommunen. Det er lite som tyder på at dagens

vekst i antallet eldre vil avta, og det vil derfor være viktig å sikre god tilgang til friluftsområder for denne befolkningsgruppen.

2.0 FRILUFTSOMRÅDER I RÅDE

Friluftsområder som kommunen har rådighet over (offentlig eie eller bruksavtale):

OMRÅDE	GNR/BNR	SIKRINGS-FORM	EIER	AREALFORMÅL PLAN	AREAL (DA)
Storesand	21/132, 21/178, 21/179	Eiet	Staten/Miljødirektoratet	R.plan: Friområde	38
Hestholmen	21/10,	Eiet	Staten/Miljødirektoratet	K.plan: Friluftsområde	52
Husebystranda	21/4, 21/42	Servitutt	Maren Marie H. Karlsen	K.plan: Friluftsområde	74
Fristrand	21/6/4,	Leie	Anders Oven	R.plan: Friområde	8
Pilstrand	21/74	Eiet	Råde kommune	K.plan: Friluftsområde	5
Ellingstranda	93/4	Eiet	Råde kommune	R.plan: Friområde	27
Saltholmen	93/37, 93/508	Eiet	Staten/Miljødirektoratet	R.plan: Friområde	20
Moltemyra	93/495, 93/402, 93/468, 92/25	Eiet	Råde kommune	R.plan: Friluft- /friområde	85
Halvorsrødtangen	54/50	Eiet	Råde kommune	K.plan: Friluftsområde	6
Karslhuskogen	53/2	Eiet	Råde kommune	R.plan: Friluft- /friområde	373
Missingmyr	Del av 82/6, 84/99, 84/101	Eiet	Råde kommune	K.plan: Friområde	25
Sletterøyene	95/1	Eiet	Råde kommune	K.plan: Grønnstruktur (N)	1003
SUM:					1716

Fristrand forvaltes av Råde Idrettslag på vegne av kommunen. Råde kommune gir tilskudd til idrettslaget. På Sletterøyene (arealformål landskapsvernområde) har Staten (Fylkesmannen i Østfold) forvaltningsansvar sammen med grunneier Råde kommune. De øvrige friluft-/friområdene forvaltes av Råde kommune som grunneier eller på vegne av Staten.

Råde kommune eier også skog i såkalte landbruks- natur- og friluftsområder (LNF- områder), hvor allemannsretten og friluftsløven ivaretar allmennhetens rett til fri ferdsel og opphold i utmark. Kommuneskogen forvaltes som flerbruksskog, som ivaretar ulike funksjoner som skogbruk, friluftsliv, jakt, naturvern, idrett, skytebane m.m. Kommuneskogen består av følgende eiendommer:

OMRÅDE	GNR/BNR	AREALFORMÅL PLAN	AREAL (DA)
Tombeskogen	25/3	K.plan: Landbruks- natur- og friluftsområde	4342
Bredalskogen	85/25	K.plan: Landbruks- natur- og friluftsområde	1541
SUM:			5883

I Råde finnes også friluftsområder som ikke er i offentlig eie, men regulert til spesialområde friluftsområde eller friområde/turveg i samråd med grunneier. Disse er:

REGULERINGSPLAN NR., OMRÅDE	AREAL (DA)
94. Oventangen vest	19
124. Huseby Camping	17
125. Røstad Camping	255
126. Torkelstad hyttefelt	30
136. Krogstadfjorden Marina (kyststi)	2
140. Strømnesåsen	94
SUM:	417

Råde har et turveg/-stinett på i alt ca. 84 km. Av dette utgjør **Kyststien** 32 km og **Pilegrimsleden** 12 km, som Råde kommune har forvaltningsansvaret for. Det øvrige stinettet, samt utsiktstårnene på Fugleleiken og Rørfjell forvaltes i hovedsak av DNT Vansjø.

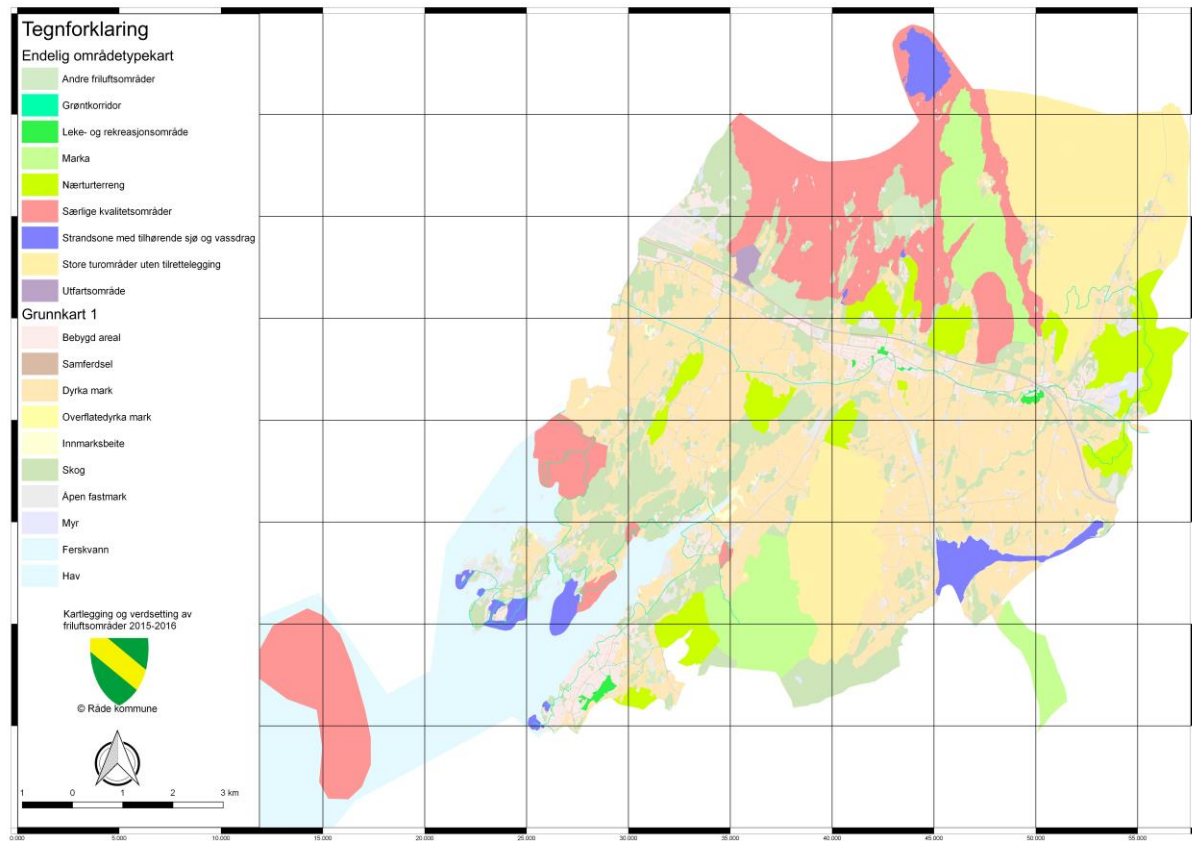
3.0 Oversikt over kommunens anlegg

Kilde: www.idrettsanlegg.no oppdatert pr. 15.02.17 – anlegg som er registrert i det offentlige anleggsregisteret.

Jerndalen skytepark Råde	135003604	Eksisterende	Kommuneanlegg	Skyteanlegg	Skytebane 100m
Jerndalen skytepark - Trappestige	135003601	Eksisterende	Kommuneanlegg	Skyteanlegg	Lerduebane
Karlshus Barneskole	135000504	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ballbane
Karlshus Barneskole	135000503	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Bordtennisbaner
Karlshus Barneskole	135000501	Eksisterende	Kommuneanlegg	Aktivitetssal	Gymnastikksal
Karlshus Barneskole	135000502	Eksisterende	Kommuneanlegg	Fotballanlegg	Fotball grusbane
Karlshus skole	135004202	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Balløkke
Karlshus skole Balløkke	135004201	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Balløkke
Karlshusbakken - Skateanlegg	135002703	Nedlagt	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Skateboardanlegg
Karlshusbakken nærmiljøanlegg	135002702	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Skateboardanlegg
Klokkergården barnehage	135000402	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ulike småanlegg
Klokkergården skole	135000401	Ikke i drift	Kommuneanlegg	Aktivitetssal	Gymnastikksal
Kunstisbane	135002705	SLETTES	Nærmiljøanlegg	Isanlegg	Isflate, kunstis
Langøya badeplass	135002001	Eksisterende	Kommuneanlegg	Friluftsliv	Badeplass
Liljeveien aktivitetsområde	135003701	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ulike småanlegg
Lipperttangen badeplass	135002201	Eksisterende	Kommuneanlegg	Friluftsliv	Badeplass
Orreveien nærmiljøanlegg	135003901	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ballbane
Rørfjell orienteringskart	135001201	Eksisterende	Kommuneanlegg	Kart	Orienteringskart
Rørfjell tursti	135002501	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Friluftsliv	Tursti
Røtne/Ellingstranda - Fase 1	135003501	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ulike småanlegg
Røtne/Ellingstranda - Fase 2	135003502	Urealisert	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ulike småanlegg
Råde idrettspark	135002802	Eksisterende	Kommuneanlegg	Fotballanlegg	Fotball gressbane
Råde idrettspark	135002805	Eksisterende	Kommuneanlegg	Aktivitetssal	Trimrom/helsestudio
Råde idrettspark	135002808	Eksisterende	Kommuneanlegg	Idrettshus	Idrettshus
Råde idrettspark	135002806	Eksisterende	Kommuneanlegg	Tennisanlegg	Tennisbane
Råde idrettspark	135002803	Eksisterende	Kommuneanlegg	Fotballanlegg	Fotball gressbane
Råde idrettspark	135002801	Eksisterende	Kommuneanlegg	Fotballanlegg	Fotball gressbane

Råde idrettspark	135002807	Eksisterende	Kommuneanlegg	Skianlegg	Skiløype
Råde idrettspark	135002804	Eksisterende	Kommuneanlegg	Friidrettsanlegg	Friidrett grusbane
Råde idrettspark - flerbruks	135002812	Eksisterende	Kommuneanlegg	Flerbrukshall	Flerbrukshall, normalha
Råde idrettspark grus	135002809	Eksisterende	Kommuneanlegg	Fotballanlegg	Fotball grusbane
Råde idrettspark, Grusbane, I	135002810	Eksisterende	Kommuneanlegg	Fotballanlegg	Fotball grusbane
Råde rideklubb	135000302	Eksisterende	Kommuneanlegg	Hestesportanlegg	Stall
Råde rideklubb	135000303	Eksisterende	Kommuneanlegg	Hestesportanlegg	Ridehall
Råde rideklubb	135000301	Eksisterende	Kommuneanlegg	Hestesportanlegg	Ridebane
Råde skytebane	135001302	Eksisterende	Kommuneanlegg	Skyteanlegg	Skytebane 300m
Råde skytebane	135001305	Eksisterende	Kommuneanlegg	Skyteanlegg	Skytebane (inne)
Råde skytebane	135001303	Eksisterende	Kommuneanlegg	Skyteanlegg	Skytebane 100m
Råde skytebane	135001301	Eksisterende	Kommuneanlegg	Skyteanlegg	Skytterhus
Råde skytebane	135001304	Eksisterende	Kommuneanlegg	Skyteanlegg	Skytebane (inne)
Saltholmen badeplass	135001401	Eksisterende	Kommuneanlegg	Friluftsliv	Badeplass
Saltnes grendehus	135003201	Eksisterende	Kommuneanlegg	Kulturbygg	Lokalt kulturbygg
Sandvolleyballbane	135002811	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Sandvolleyballbane
Sirkustomta Karlshus	135002701	SLETTES	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Balløkke
Solsletta	135000801	Eksisterende	Kommuneanlegg	Kart	Orienteringskart
Spetalen - " Scansisløkke "	135003003	SLETTES	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Balløkke
Spetalen skole	135000601	Eksisterende	Kommuneanlegg	Aktivitetssal	Gymnastikksal
Spetalen skole	135000602	Eksisterende	Kommuneanlegg	Fotballanlegg	Fotball kunstgressbane
Spetalen skole	135000603	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ballbane
Spetalen skole - Grusbaner	135000605	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Balløkke
Spetalen skole - Skatepark	135000606	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Skateboardanlegg
Spetalen skole- Scansis Løk	135000604	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Balløkke
Spetalenmyra BMX-anlegg	135003001	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	BMX-anlegg
Spetalenmyra nærmiljøanlegg	135003002	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Skateboardanlegg
Starengbakken	135000201	Ikke i drift	Kommuneanlegg	Skianlegg	Hoppbakke
Stensrød - ball og skøyteba	135004301	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Balløkke
Storesand badeplass	135001601	Eksisterende	Kommuneanlegg	Friluftsliv	Badeplass
Terneveien Vel nærmiljøanle	135004001	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ballbane
Tomb	135001101	Eksisterende	Kommuneanlegg	Kart	Orienteringskart
Tomb jordbruks skole	135000703	Eksisterende	Kommuneanlegg	Fotballanlegg	Fotball gressbane
Tomb jordbruks skole	135000701	Eksisterende	Kommuneanlegg	Aktivitetssal	Gymnastikksal
Tomb jordbruks skole	135000704	Eksisterende	Kommuneanlegg	Aktivitetssal	Trimrom/helsestudio
Tomb jordbruks skole	135000702	Eksisterende	Nærmiljøanlegg	Aktivitetsanlegg	Ballbane

4.0 Områdetyper friluftsliv

Se for øvrig Miljødirektoratets naturbase: <http://kart.naturbase.no>